

Volnočasové aktivity dětí 8. a 9. tříd základních škol ve Zlíně

Veronika Hanulíková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika Hanulíková**
Osobní číslo: **H11188**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Volnočasové aktivity dětí 8. a 9. tříd základních škol ve Zlíně**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti problematiky trávení volného času v období pubescence.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-807-3674-731.

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8927-5.

KNOTOVÁ, Dana. Pedagogické dimenze volného času. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8711-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-802-4621-531.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

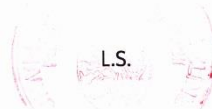
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Ilona Kočvarová, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **20. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 20. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 18.2.2014

..... *Barbora Slavková*

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odprá-ří-li autor takového díla udělit svolení bez vězného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíždá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá volnočasovými aktivitami dětí 8. a 9. tříd základních škol ve Zlíně. Jejím cílem je popsat problematiku trávení volného času v období pubescence se zaměřením na přístup a preference dětí 8. a 9. tříd ZŠ ve Zlíně k volnočasovým aktivitám. Teoretická část obsahuje klíčové informace, které byly již v souvislosti s volným časem naší cílové skupiny sesbírány a sepsány. Obsahuje též vývojová specifika období pubescence a nezapomíná ani na determinanty ovlivňující přístup pubescentů k volnému času. Tato část je zakončena přehledem zařízení pro volný čas se zaměřením na naši cílovou skupinu, představuje instituce a prostředí ve Zlíně, kde pubescenti mohou trávit svůj volný čas, a činnosti, jež zde mohou vykonávat. Praktická část je orientována na vyhodnocení pedagogického výzkumu, jehož cílem je zjištění, jakým způsobem děti 8. a 9. tříd ZŠ ve Zlíně tráví svůj volný čas, jaký je jejich přístup k pravidelným volnočasovým aktivitám a jaké aktivity ve svém volném čase preferují. Dále se zaměřuje na informovanost dětí o možnostech trávení volného času a na spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit ve Zlíně. V této souvislosti se snaží zjistit, zdali případně existuje něco, co dětem schází a bude podnětem pro intervenci v této oblasti.

Klíčová slova: volný čas, volnočasové aktivity, pubescence, preference, zařízení pro zájmové vzdělávání, zájmová činnost, životní styl

ABSTRACT

This bachelor thesis is aimed at children in 8th and 9th grade of primary schools in Zlín. The objective of this thesis is to describe the problems of leisure activities in the period of pubescence with focus on access and preference of children in 8th and 9th grade of primary schools in Zlín. The theoretical part sums up key information, which was already collected and written in the context of leisure activities. It also includes trends in the developmental period of pubescence and specifies determinants which affects access of pubescent's to leisure activities. The theoretical part ends with an overview of leisure activities with a focus on our target group, represents institutions and local environment in Zlín, where can pubescent's spend their free time and also contains activities that they can perform there. The practical part is focused on the evaluation of educational research

aimed at finding how children in 8th and 9th grade of primary schools in Zlín spend their free time, what is their access to regular leisure activities and what activities in their free time they prefer most. The practical part further focuses on the awareness of children about the possibilities of leisure activities and satisfaction of leisure activities supplied in Zlín. In this context, thesis tries to discover whatever might be missing for the children and what might be the impulse for intervention in this area.

Keywords: free time, leisure activities, pubescence, preference, facilities for leisure education, life style

Děkuji Mgr. Iloně Kočvarové, Ph.D. za vstřícný přístup, ochotu, trpělivost a metodické vedení při zpracovávání mé bakalářské práce.

Rovněž děkuji svým nejbližším za podporu a trpělivost v průběhu tvorby mé závěrečné práce. Mé poděkování patří také učitelům za spolupráci s realizací výzkumného šetření a respondentům za ochotu při poskytování potřebných informací.

„Volný čas dětí a mládeže je prospěšný tehdy, když je jeho určitá část organizována.“

(Vážanský)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 VYMEZENÍ VOLNÉHO ČASU VE VZTAHU K PUBESCENTŮM	14
1.1 DIMENZE VOLNÉHO ČASU	15
1.2 VZTAH VÝCHOVY K VOLNÉMU ČASU	16
1.3 VOLNÝ ČAS A ŽIVOTNÍ STYL	18
1.4 MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	20
1.5 PŘEKÁŽKY V ÚČELNÉM VYUŽÍVÁNÍ VOLNÉHO ČASU.....	23
2 VÝVOJOVÁ SPECIFIKA V OBDOBÍ PUBESCENCE.....	25
2.1 DETERMINANTY OVLIVŇUJÍCÍ PŘÍSTUP PUBESCENTŮ K VOLNÉMU ČASU	27
2.2 PREFERENCE PUBESCENTŮ VE VZTAHU K VOLNÉMU ČASU.....	29
3 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY A JEJICH VÝZNAM	31
3.1 ZAŘÍZENÍ PRO VOLNÝ ČAS SE ZAMĚŘENÍM NA PUBESCENTY	32
3.2 ZÁJMOMÉ ČINNOSTI VE ZLÍNĚ A JEJÍ ORGANIZAČNÍ FORMY	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
4 DESIGN VÝZKUMU.....	41
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE.....	42
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	42
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	43
4.4 TECHNIKA SBĚRU DAT	44
4.4.1 Předvýzkum.....	44
4.5 METODY ANALÝZY DAT	45
5 ANALÝZA DAT	46
5.1 IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE O RESPONDENTECH	46
5.2 DOTAZNÍKOVÉ POLOŽKY TÝKAJÍCÍ SE VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT	48
5.3 TESTOVÁNÍ HYPOTÉZ.....	61
6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	68
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	73
ZÁVĚR	75
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	77
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	79
SEZNAM GRAFŮ	80
SEZNAM TABULEK.....	81

SEZNAM PŘÍLOH.....	82
---------------------------	-----------

ÚVOD

Je známo, že volnočasové aktivity hrají podstatnou roli v socializaci mladého, dospívajícího člověka a slouží k identifikaci sebe sama. Proto je důležité zmapovat spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit, abychom věděli, zdali plní svoji funkci nebo je potřeba intervence a úpravy nabídky volnočasových aktivit podle aktuálních potřeb naší cílové skupiny.

Tímto tématem se budeme podrobněji zabývat z důvodu, že daná problematika je aktuální. Volný čas představuje širokou paletu různých stránek, na které se výzkumník může zaměřit. Možná i tato rozsáhlost je příčinou toho, že výzkumů, které by se tímto tématem komplexně zabývaly, je málo. Mezi ty nejvýznamnější můžeme zařadit výzkum Národního institutu dětí a mládeže MŠMT „Děti v ringu dnešního světa“ z roku 2012 nebo výzkum té samé instituce z roku 2008 „Zdroje informací a kritéria při výběru volnočasových aktivit“. Náš výzkum je zaměřen jinak než tyto, již publikované, výzkumy. Především v tom, že není zaměřen globálně na celou Českou republiku, ale lokálně na město Zlín. V některých oblastech se výzkumy prolínají, což bude podnětem pro vzájemné srovnání.

Dalším důvodem výběru tohoto tématu je přímý kontakt autorky s cílovou skupinou této práce. Autorka působí jako dobrovolník v nízkoprahovém zařízení ve Zlíně, a proto přímo v praxi vidí, jak je důležité soustavně a důkladně věnovat pozornost tomu, jak děti tráví svůj volný čas.

Pubescence je časem, kdy se postupně stává z dítěte dospělý člověk. Jedinec se vymaňuje z náručí rodičů a snaží se v tomto složitém světě prosadit. Je to těžká úloha, jelikož děti ještě nemají dostatek zkušeností s tím, jak smysluplně disponovat se svým volným časem a jak se orientovat v rozmanité nabídce zájmových činností. Z toho důvodu je žádoucí pedagogické ovlivňování - snaha být dětem partnery, nenásilně je vést a motivovat, přitom jim ponechat dobrovolnost výběru.

Říká se, že člověk je produktem podmínek svého života. Kvalitu života determinuje spousta vnitřních i vnějších faktorů, které však člověk má i nemá možnost ovlivnit. Naším záměrem je zmapovat podmínky trávení volného času ve Zlíně a v případě potřeby stanovit opatření pro zlepšení podmínek v této oblasti. Zajištění kvalitních volnočasových aktivit je totiž jeden z důležitých prvků strategie prevence nežádoucích sociálně patologických jevů.

V teoretické části této práce vymezíme volný čas ve vztahu k naší cílové skupině. Zaměříme se na vybrané aspekty, které mají vliv na způsob trávení volného času v období puberty. Pro jasnější porozumění chování pubescentů je důležité znát vývojová specifika tohoto období. V souvislosti s volbou volnočasových aktivit v rámci města Zlína jsme neopomenuli zmínit zařízení a zájmové činnosti, které jsou zde naší cílové skupině k dispozici.

V praktické části se podrobně zaměříme na problematiku ze sociálně-pedagogické oblasti, a to, jakým volnočasovým aktivitám se věnují děti 8. a 9. tříd ZŠ ve Zlíně. Zajímá nás, jakým aktivitám dávají pubescenti přednost, ať už je jejich volný čas organizován, či nikoliv. Naším cílem je také zjistit, jestli jsou žáci s nabídkou volnočasových aktivit ve Zlíně spokojeni, popřípadě co jim zde chybí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ VOLNÉHO ČASU VE VZTAHU K PUBESCENTŮM

Volný čas v období pubescence nese významnou hodnotu. Na jedné straně vytváří prostor pro všestranný rozvoj dítěte, na straně druhé se paradoxně může stát prostorem ohrožujícím a rizikovým. Je proto nutné znát jednotlivé aspekty volného času a uvědomit si důležitost pedagogického ovlivňování v této oblasti.

Podle Čápa (1997, s. 184) můžeme u volného času sledovat následující funkce:

Odpočinek vyrovnává únavu, která vznikla při práci, jeho prostřednictvím se tedy regenerují pracovní síly. Kulturní odpočinek, kino, divadlo, hry i pasivní odpočinek patří k odpočinkovým činnostem. Někteří autoři sem řadí i sport a práci jako koníček.

Zábava slouží k přerušení jednotvárnosti v režimu dne každého jedince. Řadíme sem hry, sport, čtení, sledování televize, a také činnosti, které rozptylují a jsou spojeny s novými zážitky a neobvyklou činností.

Rozvoj osobnosti je z pedagogického i společenského hlediska funkcí nejdůležitější. Volný čas by měl být prostorem pro rozvoj osobnosti po stránce tělesné, duševní i sociální. Můžeme zde zařadit vzdělávání, zvyšování kvalifikace, zájmové činnosti, ale i přímou účast na veřejném a společenském životě.

Němec (2002, s. 17) jako specifickou zvláštnost volného času dětí a mládeže vyzdvihuje potřebnost pedagogického ovlivňování. **Pedagogické ovlivňování** je žádoucí především proto, že děti ještě nemají dostatek zkušeností a potřebný přehled pro orientaci v rozmanité nabídce zájmových činností. Děti bychom měli citlivě a nenásilně vést a motivovat pomocí pestré nabídky činností, ze které si mohou dobrovolně vybrat.

Dospělí se v roli vedoucích, vychovatelů, animátorů či organizátorů stávají významnými spoluúčastníky a spolutvárci výchovného zhodnocování volného času mládeže. Podílejí se na vytváření podmínek pro volnočasové aktivity (prostorové, hmotné, propagační, teoretické a výzkumné), ale také participují na samotném procesu. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 26)

Důležitost pedagogického ovlivňování vidí v souvislosti se sociálněpedagogickou oblastí také další autoři. „V sociálněpedagogickém kontextu lze považovat za významné

vytváření podmínek k určitým vhodným aktivitám ve volném čase a směřovat lidi k těmto aktivitám. Naopak utlumování jiných aktivit může snižovat pravděpodobnost deviantního chování, jako je konzumace drog a kriminalita, a to zejména u dětí a mládeže. Jedná se především o rozvoj tvůrčích kulturních a sportovních aktivit přinášejících pozitivní prožitky a utlumení konzumních aktivit.“ (Kraus a Poláčková, 2001, s. 164)

1.1 Dimenze volného času

V rámci výchovného působení lze vždy vyčlenit tři dimenze, kdy:

- vždy děláme něco (program, obsah);
  - vždy to dělá někdo s někým (osoby, mezi nimiž existují vztahy);
  - vždy to děláme někde (prostředí fyzické, psychosociální, institucionální).
- (Pávková, 2002, s. 50)

„Trávení volného času je od 70. let 20. století předmětem výzkumu a zkoumání se zaměřením na jednotlivá hlediska volného času (Čertík a Fišerová, 2009, s. 7).“ Volný čas se vyznačuje dimenzemi z různých hledisek:

Ekonomické hledisko volného času

Volný čas v dnešní době je chápán nejen jako prostor pro výchovnou a vzdělávací činnost, ale též pro činnost komerční. Sledujeme, kolik finančních prostředků společnost vloží do realizace volného času a zda jsou tyto prostředky alespoň částečně návratné. (Čertík a Fišerová, 2009, s. 7)

„Ukazatelem úrovně společnosti je míra vynaložených prostředků lidmi na využívání volného času. Nabídka aktivit pro volný čas by ve městech a obcích měla tvořit funkční systém, na kterém by se měli podílet všichni partneři na základě dohod a využívat státní a obecní zdroje, platby účastníků i sponzorské dary.“ (Čertík a Fišerová, 2009, s. 7)

Pávková (2002, s. 15) dodává, že při vykonávání zájmových činností lidé mohou získat nové vědomosti, které lze následně využít v profesi. Odpočínutý člověk očividně lépe vykoná svou práci a dokáže se lépe orientovat v mezilidských vztazích na pracovišti.

Psychologické a pedagogické hledisko volného času

Čertík a Fišerová (2009, s. 8) v tomto ohledu zdůrazňují především respektování věkových a individuálních zvláštností jedince a nutnost zjištění, zda zájmové činnosti přispívají k uspokojování biologických a psychický potřeb.

„Pedagogické ovlivňování volného času by mělo podporovat aktivitu dětí a mládeže, poskytovat prostor pro jejich spontaneitu, uspokojovat potřeby nových dojmů, seberealizace, sociálních kontaktů, kladné citové odezvy, ale poskytovat i pocit bezpečí a jistoty (Pávková, 2002, s. 17).“

Sociální hledisko volného času

Bakalář (1978, s. 65-66) vyzdvihuje, že „volný čas nemá jen dimenzi člověka – jednotlivce. Má také dimenzi sociální. Mnoho činností člověka ve volném čase má společenský význam a dosah, člověk je koná ve skupinách, organizacích s povědomím nějakých sociálních vazeb. A nejen to. Při mnoha činnostech člověk překračuje sám sebe, svou aktivitou vytváří a spoluvytváří hodnoty a zároveň celá sociální sféra také významně jeho činnost podmiňuje.“ Na této definici vidíme, jak je způsob využívání volného času mládeže ovlivněn z velké části sociálním prostředím. Snad největší vliv má rodina, která je pro dítě vzorem. Pokud však neplní své funkce adekvátně, mohou ji do určité míry zastupovat instituce s pedagogickým vedením. Stěžejní vliv na jedince v období pubescence mají především vrstevnické skupiny a hromadné sdělovací prostředky, které mohou působit jak pozitivně tak negativně.

1.2 Vztah výchovy k volnému času

V této podkapitole se pokusíme přehledně vymezit terminologii pojetí volného času. Jednotlivá označení prošla od minulého století do současnosti vývojem, kdy některá z nich nebyla jednotná a mnohdy se překrývala. Proto je nutné tyto pojmy blíže specifikovat.

Terminologie pojetí volného času se vyvíjela především ve spojení se snahou pedagogicky ovlivňovat volný čas dětí a mládeže. Především to byla koncepce a pojem **výchova mimotřídní**, kam Hofbauer (2004, s. 15) zařazuje aktivity vykonávané školou mimo povinnou školní výuku. Jsou založené na dobrovolnosti a uskutečňují se například ve školní knihovně nebo prostřednictvím žákovské samosprávy či školního časopisu.

Pojem **výchova mimoškolní** označuje činnosti realizované mimo školu, například ve sdruženích a zařízeních volného času (Hofbauer, 2004, s. 16).

Tato pojetí byla v šedesátých letech nahrazena širším a věcně správnějším pojmem **výchova mimo vyučování** (Hofbauer, 2004, s. 16).

Pro výchovu mimo vyučování jsou typické čtyři znaky:

- probíhá mimo povinné vyučování
- probíhá převážně ve volném čase
- probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny
- je institucionálně zajištěna (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 67)

Výchova k volnému času

Podle Hofbauera (2004, s. 18) je výchova k volnému času klíčem pro rozvoj člověka. Jedince seznámí s nabídkou zájmových činností, poskytne mu v nich potřebnou orientaci a pomůže najít oblast trávení volného času, která dá jedinci možnost uspokojení a seberealizace.

Významu výchovy k volnému času si všímá i Němec (2002, s. 23), který cituje C.K.Brightbilla: „Budoucnost bude náležet nejen vzdělanému člověku, ale člověku, který je vzdělaný v tom jak moudře využívat svůj čas...“

Výchova ve volném čase

Tento pojem vyjadřuje přímé trávení volného času smysluplnými rekreačními či výchovně-vzdělávacími činnostmi (Hofbauer, 2004, s. 18). Můžeme říci, že je součástí výchovného vlivu v té části života, o které člověk může poměrně nezávisle rozhodovat (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 67).

Výchova prostřednictvím aktivit volného času

Podle Hájka, Hofbauera a Pávkové (2008, s. 67) můžeme tímto pojmem označit činnosti ve volném čase, k nim náležející instituce, ale také metody a formy užívané jako prostředky výchovy. Celkově vymezuje obsahové a institucionální působení prostřednictvím zařízení, sdružení, médií apod.

„Posláním **pedagogiky volného času** je analyzovat dosavadní vývoj právě uvedených oblastí, vnášet do nich nové podněty a iniciativy a harmonizovat jejich řešení,

děti a mladé lidi uschopňovat k tomu, aby se za pomoci dospělých (rodičů, vychovatelů, animátorů) a později i samostatně učili vhodné aktivity a realizační způsoby správně volit a zvládat tak, aby byly ve prospěch rozvoje jich samých, jejich sociálního okolí, společnosti, přírody (Hofbauer, 2004, s. 18).“

Na závěr této podkapitoly si představíme pojmy spojené s výchovou ve volném čase, které se objevují v evropském kontextu v posledních několika letech.

Výchova **formální** se uskutečňuje v rámci vzdělávacího systému. Je zajišťována v průběhu základního (v některých případech už i předškolního) až vysokoškolského vzdělávání, ale také v podobě odborného vzdělávání a přípravy, nebo technického školení. Formální vzdělání je založeno na hodnocení získaných kompetencí a obvykle je zakončeno dokladem o absolvování. (Compass, 2012, s. 30)

Výchova **informální** je neplánovaná a neorganizovaná činnost, která se uskutečňuje v průběhu celého života z každodenního kontaktu jedince se svým okolím. Vědomosti, dovednosti a postoje jsou formovány skrze vliv rodiny, vzdělávacích či volnočasových institucí, a v neposlední řadě prostřednictvím médií. (Compass, 2012, s. 30-31)

Výchova **neformální** je plánovaná a organizovaná činnost, která se však odehrává mimo formální edukační systém. Měla by se vyznačovat dobrovolností a přístupností všem zájemcům. Důležitým znakem je také orientace na celou osobnost člověka a organizace aktivit podle jeho potřeb. Nejčastěji se realizuje v prostředí zájmového útvaru. (Compass, 2012, s. 31)

1.3 Volný čas a životní styl

„Životní styl je způsob života charakterizovaný zvyklostmi, podle nichž lidé tráví svůj čas (činnosti) tím, jaké věci považují za důležité (zájmy) a co si myslí o sobě samých a o okolním světě (názory) (Čertík a Fišerová, 2009, s. 25).“

Podle Hájka, Hofbauera a Pávkové (2008, s. 69) životní styl zahrnuje zejména:

- uspořádání materiálních a sociálních podmínek, jejich aktivní ovlivňování a využívání;
- hodnotovou orientaci;
- jednání člověka.

To, jakým způsobem trávíme volný čas, je jeden ze základních ukazatelů životního stylu. Patří sem jedincem uznávané hodnoty, jež se projevují v jeho chování, ale také v tom, jak využívá či ovlivňuje materiální a sociální podmínky ve svém životě. (Pávková, 2002, s. 28-29)

Čertík a Fišerová (2009, s. 25) poukazují na dva aspekty životního stylu. Aspekt způsobu života je ovlivněn samotným jedincem, který určuje směr svého chování a jednání. Kdežto na aspekt životních šancí působí vlivy sociální, které vytváří jakési předpoklady pro uskutečnění způsobu života. Styl života je tedy determinován vlivy individuálními a sociálními.

Jako nejsilnější sociální vliv můžeme označit rodinu, která je prvotním vzorem pro dítě a zprostředkovává dítěti první zkušenosti týkající se využívání volného času. Přístup dítěte k volnému času ovlivňuje však řada okolností, jako například:

- jaký typ rodiny se jedná, jaký je způsob rodinného soužití, zda se jedná o rodinu malou nebo velkou, uzavřenou či otevřenou, jaký je věk rodičů i dětí, počet dětí, jejich pohlaví, styl rodinné výchovy apod.;
- jaké jsou zájmy rodičů, jak si je navzájem tolerují, jaký význam se jim přikládá, i kolik finančních prostředků jsou svým koníčkům i koníčkům dětí ochotni věnovat. (Pávková, 2002, s. 30)

Pávková (2002, s. 40) zdůrazňuje, že také výchovné instituce „přispívají k usměrňování režimu dne tak, aby pomáhal vytvářet zdravý životní styl. To spočívá ve střídání činností různého charakteru (duševní a tělesné činnosti, práce a odpočinku, činností organizovaných a spontánních).“

Seberealizace je v dnešní době umožněna hlavně tím, že je mladistvému umožněno dobrovolné rozhodování a s tím spojena i větší míra svobody (Hofbauer, 2004, s. 12).

„Nakonec ještě připomeňme, že jako celý životní způsob i aktivity volného času jsou determinovány společenskými podmínkami. Lidé často ve volném čase nedělají jen to, co by chtěli, ale především to, co mohou. Limitujícím faktorem jsou např. ekonomické poměry jednotlivce a rodiny, možnosti v dané lokalitě, nabídka různých zařízení (bazény, sauny, apod.), sortimentu zboží k různým činnostem apod.“ (Kraus a Poláčková, 2001, s. 162)

1.4 Možnosti trávení volného času

Na způsob trávení volného času můžeme nahlížet z několika úhlů. Nejběžnější rozdělení je na aktivní a pasivní využívání volného času. Nesmí být opomenuta ani organizovaná či neorganizovaná forma volného času a v dnešní době doceňovaná spontánní činnost.

Aktivní využívání volného času a odpočinku

Podmínkou aktivního trávení volného času a odpočinku jsou tyto tři funkce:

- aktivní přístup dětí a mládeže k provádění této činnosti
- kompenzace jednotvárné zátěže (při vyučování, dlouhém sezení, nerovnoměrném zatěžování jednotlivých oblastí mozku a nervové soustavy apod.)
- posilování zdravého způsobu života a zdraví (MŠMT, 2002, s. 6)

„Aktivní formy trávení volného času můžeme rozdělit na manuální, fyzické, kulturní, intelektuální a sociální činnosti (Čertík a Fišerová, 2009, s. 14).“

Bližší se o těchto formách dočteme v dokumentu MŠMT (2002, s. 6-7):

- fyzická aktivita realizovaná organizovanou tělovýchovou a sportovní činností a neorganizovanou tělovýchovou a sportem
- zájmová činnost s účastí na práci ve výtvarných, přírodovědeckých, technických, hudebních kroužcích apod.
- pohyb na čerstvém vzduchu spojený s fyzickou aktivitou (s turistikou, prací na zahradě apod.)
- společenská činnost prováděná v co nejvyšší míře venku a při pohybové aktivitě
- zábava kompenzující duševní napětí a přispívající k rozvoji osobnosti

Ke zdravému životnímu stylu a prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže přispívá právě aktivní trávení volného času. Podstatnou měrou ale záleží na přístupu rodiny, školy a dalších subjektů realizující volnočasové aktivity. (MŠMT, 2002, s. 7) Některé subjekty zajišťují například stravování, což má příznivý vliv na správnou životosprávu, racionální výživu, ale také na dodržování hygieny. Dlouhé sezení

ve vyučování může být kompenzováno právě pohybovými, tělovýchovnými či sportovními činnostmi, hrají tudíž nezbytnou roli pro zdraví dětí. (Pávková, 2002, s. 40)

„Kvalitní náplní pro volný čas se samozřejmě nevyřeší všechno, ale když má dítě nabídku pestrou a má šanci, že v něčem z toho bude úspěšné, zmenšuje se pravděpodobnost, že něco zničí, že někoho zmlátí, že se opije nebo že sáhne po drogách. Anebo je alespoň pravděpodobnost o hodně menší.“ (MŠMT, 2002, s. 6)

Pasivní trávení volného času a odpočinku

„Mezi pasivní formy trávení volného času patří především tyto činnosti: sledování televize, hraní počítačových her a nicnedělání (Čertík a Fišerová, 2009, s. 14).“

Na děti a mladistvé působí vedle rodiny, osobnostních rysů, subkultury a sociálních vlivů také mnoho dalších faktorů, které mohou být spouštěčem pro sociálně patologické jednání. Ohrožujícím se může stát nadměrné množství volného času, který jedinec neumí smysluplně využít vlastní aktivní činností a uchyluje k vyplnění tohoto času prostřednictvím mimořádných zážitků. Do skupiny se zvýšeným rizikem výskytu společensky nežádoucích jevů řadíme děti a mládež, které vykazují tyto znaky:

- chroničtí sledovači televize, filmů a počítačových her;
- mládež bloudící po ulicích a restauračních zařízeních a ubíjející nudu;
- mládež vyhledávající dramatické a dobrodružné aktivity zástupným způsobem - pomocí násilí, kriminality, drog, alkoholu apod. (MŠMT, 2002, s. 11-12)

Organizovaná forma nabídky volnočasové aktivity přichází od formální organizace. Pokud vyhovuje potřebám jedince, volí ji na základě svobodného rozhodnutí. Organizací volného času a dovolených se zabývají komerční i nekomerční organizace, například dobrovolné, studentské, armádní, výrobní, víceúčelové kluby. Prostřednictvím organizovaného volného času lze v řadě případů cíleně a efektivně realizovat volnočasové aktivity. (Čertík a Fišerová, 2009, s. 11)

V článku Svatavy Šimkové (Šimková, 2012) se můžeme přesvědčit o přínosu organizovaných volnočasových aktivit. Cituje slova psychologky Mileny Novákové, která tvrdí: „Řadou sociologických výzkumů je prokázáno, že děti, které ve školním věku

stráví alespoň nějaký čas v organizovaných aktivitách, dosahují v životě vyššího vzdělání, stanovují si vyšší cíle a obecně žijí šťastnějším, spokojenějším životem.“

I Kopřiva (2008, s. 239) zdůrazňuje přínos různých organizovaných zájmových činností, případně dalšího vzdělávání mimo školu. Tyto aktivity jsou vhodné pro rozvoj jedince, je však nutné výběr aktivit vždy s dítětem prodiskutovat. Musíme mít také na paměti, že každý člověk potřebuje občas odpočinek a „nicnedělání“ či prostor pro neorganizované a neplánované aktivity, dopřejme jej tedy i dětem.

Neorganizovaný, a (proto) mimořádně důležitý čas

Neorganizovaný volný čas můžeme označit jako prostor pro spíše individuální aktivity dítěte, které se na rozdíl od členství v oddíle či kroužku neodehrávají v žádném zařízení či organizaci. Nejedná se ale o dobu samoty bez kamarádů a přátel, naopak sleduje především pravidla společenská. Patří sem například aktivity jako sport mimo kroužky, pobyt venku s kamarády, návštěvy kamarádů, sledování televize apod. (Bocan et al., 2012, s. 25) „Neorganizovaný volný čas bychom neměli chápat jako dobu, ve které si děti prostě mohou dělat, co chtějí – zároveň by však měly mít možnost v něm zůstat samy sebou. Respektovat současně obě tyto hranice je nelehká úloha rodičů.“ (Bocan et al., 2012, s. 42)

Souhlasíme s Hofbauerem (2002, s. 89-90), který trefně poznamenává, že neorganizovaný čas bývá u dospívajících jedinců oblíben především pro jejich volnost a neformálnost. V období pubescence se jedinci nechtějí podřizovat rodině ani škole, naopak chtějí dokázat svoji samostatnost a projevují touhu po objevování nových činností a prostředí.

Spontánní činnost

Spontánní činnost můžeme označit jako jakýmsi kompromisem mezi organizovanou a neorganizovanou formou trávení volného času. Vzorem by mohla být spontánní činnost ve střediscích pro volný čas dětí a mládeže, jež je jednou z oblastí činnosti SVČ. Výhodou je její neformálnost a volnost, která pubescentům vyhovuje. (MŠMT, 2002, s. 29)

„Proto zařízení vytvářejí podmínky i pro neorganizované využití volného času podle aktuálního zájmu jednotlivců i skupin, vymezené pouze pracovní dobou a pedagogicky a organizačně ovlivňované jen nepřímo (Hofbauer, 2004, s. 89).“

V dokumentu MŠMT (2002, s. 30) se dočteme, že v rámci spontánní činnosti je nabídka různých činností:

- využívána dětmi a mládeží individuálně nebo ve skupinkách, neorganizovaně a podle jejich aktuálního zájmu
- činnost je časově vymezena pouze provozní dobou zařízení, která je přizpůsobena časovým možnostem dětí a mládeže a je volně přístupná všem zájemcům (tzv. nízkoprahová zařízení)
- organizačně a výchovně je ovlivňována pouze nepřímo
- je příležitostí vyzkoušet si různé druhy činností, rozpoznat svůj zájem nebo talent a poté si eventuálně zvolit činnost k soustavnější činnosti.

1.5 Překážky v účelném využívání volného času

„**Sociální a ekonomická** situace rodiny výrazně determinuje možnosti jedince pro využívání nabídek ve volném čase. Jinou vážnou objektivní překážkou realizace aktivit ve volném čase je **nedostatek kapacit** v zařízení, malá informovanost až **neinformovanost** o nabídkách v místě, kde jedince žije, nebo **neznalost vlastních možností**.“ (Němec, 2002, s. 23)

Podle MŠMT (2002, s. 42) v poslední době narůstá počet negativních jevů u dětí a mládeže. Mezi nepříznivé vlivy, které tuto situaci vyvolávají, řadíme zejména vlivy genetické nebo patologické jevy v rodinném, společenském či školním prostředí. Významnou roli hraje působení subkultury, ale také nevyhovující nabídka zajímavých způsobů trávení volného času pro děti a mládež.

Dále se rozevírají pomyslné nůžky mezi sociálně úspěšnými a znevýhodněnými skupinami obyvatel. Některé děti a mládež mají možnost navštěvovat zařízení s velmi kvalitní nabídkou, kdežto mnozí mohou svůj čas trávit jen na ulicích, náměstích či jiných veřejných místech. (Hofbauer, 2004, s. 32) Hofbauer (2004, s. 35) ještě podotýká, že zhoršující se společenská situace, rostoucí životní nejistota a nedostatek financí zasáhly do života rodiny a jejich děti i ve volném čas. K tomu dodává Pávková (2002, s. 183-184), že volný čas je nevyzpytatelným prostorem jak pro rozvoj a socializaci osobnosti jedince,

tak také pro možnou izolaci a marginalizaci. Mezi negativní faktory například patří: nesoulad v názorech, postojích a praxi rodičů a dětí; rodina neplnící své sociální a výchovné funkce; přetrvávající nezaměstnanost mladé generace; snaha za každou cenu získat nové, extrémní zážitky a s tím spojený sklon k závislosti nebo antisociálnímu chování.

Od devadesátých let minulého století, kdy naše společnost procházela velkou proměnou, vznikaly nové podmínky i v oblasti volnočasových aktivit pro děti a mládež. Postupně se místo jednotných řešení prosadily alternativní možnosti, které přinesly širokou nabídku obsahově i metodicky různorodých činností, ze které si mladý člověk může vybrat. U některých jedinců však vzniká problém, že si z tak široké nabídky vybrat nedovedou. Může to být způsobeno neschopností se orientovat v možnostech trávení volného času nebo také nedostatkem přesvědčivých a motivujících informací, ze kterého plyne nedostatečný zájem. Je možné, že pokud mladistvý nedokáže na možnosti nabídky adekvátně reagovat, zůstane u pasivního trávení volného času nebo může podlehnout nudě, nicnedělání či dokonce antisociálnímu jednání. (Hofbauer, 2004, s. 44)

„V současných společenských podmínkách je při hledání cesty do dospělosti negativním vlivům potenciálně vystaven každý mladý člověk, zvláště pokud o její nalezení sám aktivně neusiluje a pokud se mu ze strany dospělých a jejich institucí nedostává podpory a pomoci (Pávková, 2002, s. 183).“

Pávková (2002, s. 14) zdůrazňuje, že společnost by se měla zajímat o to, jak děti tráví svůj volný čas. Prvotní význam rodiny je samozřejmý, avšak bylo by mylné tvrdit, že rodina zvládne dítě zabezpečit ve všech směrech. Pro úplnou výchovu dětí ve volném čase nemá dostatek času, ani potřebné materiální vybavení či odbornou kvalifikaci. Nedokáže nahradit ani potřebu dospívajících sdružovat se ve skupinách vrstevníků. Proto je důležité podpořit instituce pro výchovu mimo vyučování a celkově kvalitní výchovu dětí ve volném čase, jelikož mají výrazně preventivní charakter.

2 VÝVOJOVÁ SPECIFIKA V OBDOBÍ PUBESCENCE

V následující kapitole se budeme věnovat volnému času z pohledu přístupu a preferencí pubescentů k volnému času. Nejprve je však důležité dobře zmapovat jednotlivé typické znaky pro toto období, ve kterém se z dítěte pomalu stává dospělý člověk. Dochází zde k významným změnám jak v oblasti osobní, kdy se pubescent snaží o nalezení vlastní identity, tak ale i v oblasti společenské, kdy se vymaňuje z moci rodiny a nahrazuje ji silný vliv vrstevnické skupiny. Je to citlivé období, kdy si pubescent ukotvuje své názory, postoje, hodnoty a zájmy, a právě k tomu může být přínosem výběr aktivit a činností, které smysluplně naplňují jeho volný čas a pomáhají mu rozvinout jeho schopnosti a dovednosti.

Naše cílová skupina se nachází v období, které je podle Vágnerové (2012, s. 323) označováno jako raná adolescence, nebo také pubescence. Období pubescence můžeme vymezit zhruba 11. – 15. rokem života, jež Langmeier a Krejčířová (2006, s. 143) rozdělují ještě na fázi prepuberty (11-13 let) a fázi vlastní puberty (13-15 let).

Specifickým prvkem tohoto období je **pohlavní zrání**, které začíná přibližně okolo 12. roku a končí v 15-16 letech. V rychlosti dospívání existují rozdíly mezi pohlavími, kdy dívky dospívají zhruba o dva roky dříve než chlapci, ale také rozdíly individuální dané například vrozenými dispozicemi, zdravotním stavem, výživou, režimem dne či sociálním prostředím. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 92) „V souvislosti s činností pohlavních žláz probíhají velké biologické změny, které se odrážejí i v psychice dospívajících, např. neklidem, nevyrovnaností a výbušností (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 91).“

Hájek, Hofbauer a Pávková (2008, s. 91) upřesňují, že pro tyto **biologické změny** je typické především tělesné zrání, které z plynulého vývoje přechází do velmi rapidního. Obzvlášť intenzivně se vyvíjí kostra a končetiny, naopak růst hrudního koše se zpomaluje. Některé psychické projevy, např. předstíraná hrubost u chlapců, jsou vyvolány právě přechodným nesouladem v tělesných proporcích, jež způsobují jedincovu neohrabanost a tím i snahu o její zamaskování. „Proto musí vychovatelé počítat se zvýšenou vzrušivostí, vznětlivostí a bouřlivými afektivními reakcemi, nebo naopak s apatií, malátností, nesoustředěností, zasněností (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 92).“

Vágnerová (2002, s. 412) vymezuje věkové období 14-15 let jako **fázi experimentace**, kdy pubescent experimentuje s vlastní emancipací. Pubescenta ovládají pocity všemocnosti a je nekriticky přesvědčen o své bezchybnosti. Odmítá veškeré rady a varování, možná z důvodu obav, aby se nevrátil zpět do role dítěte. Odmítá také vázanost na rodiče a upřednostňuje vrstevníky, s nimiž se ztotožňuje. „Pro toto období je důležité přátelství, ale i první lásky, počáteční experimentace s partnerskými vztahy. Starší pubescenti usilují o odlišení vlastní skupiny od dětí i dospělých a tuto potřebu svému okolí signalizují prostřednictvím úpravy zevnějšku, specifického životního stylu, zájmů, hodnot apod.“ (Vágnerová, 2012, s. 323) „Proto je zapotřebí umožňovat jim, aby se zapojili do rozmanitých činností, kde mohou získat nové sociální zkušenosti a navázat hodnotné mezilidské vztahy (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 97).“

S tím v tomto období koreluje i velká proměna pubescenta v oblasti mravních citů. Hájek, Hofbauer a Pávková (2008, s. 94) vysvětlují, že oproti mladšímu školnímu věku, pro které je typické heteronomní mravní cítění založené na respektování zákazů a příkazů dospělých, se toto mravní cítění v dospívání mění v autonomní. Jedinec hodnotí správnost či nesprávnost určitého způsobu jednání pomocí uznávaných mravních zásad a snaží se o vytvoření vlastního systému hodnot.

V průběhu dospívání se mění způsob **myšlení**. Pubescent dokáže uvažovat abstraktně, a to i o neexistujících věcech. (Vágnerová, 2012, s. 323) Také Langmeier a Krejčířová (2006, s. 152) zdůrazňují významné změny tohoto nového způsobu myšlení, kdy „dospívající nyní srovnává existující a přítomné poměry s tím, co by mohlo nebo mělo být, tedy se stavem, který si jako ideál vytvoří ve své mysli. Odtud plyne jeho častá kritičnost a nespokojenost, zklamání, nejasné toužení a třeba i vystupňovaný pesimismus.“

„Zvláště významný je rozvoj tvůrčí fantazie, která se projevuje např. v novém řešení problémů, v technických činnostech i různých hrách konstrukčních, karetních, při hře v šachy, u některých jedinců i v uměleckém tvoření (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 93).“

Pozornost se zlepšuje zejména v souvislosti s upevňováním zájmů. Vyskytuje se také větší roztěkanost vyvolaná zaobíráním se vlastními myšlenkami či neochotou učit se látce, která jedince nezajímá. Významnou roli hraje proto motivace spojená s intenzivním pozitivním či negativním citovým prožitkem. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 92-93)

Podle Hájka, Hofbauera a Pávkové (2008, s. 94) se rozvoj myšlení odráží především v řeči pubescentů. Zlepšuje se kvantitativní i kvalitativní stránka řeči. Často se však objevují vulgární výrazy, pubescenti chtějí upoutat pozornost a jejich řeč je proto hlučná a nápadná. Jejich vyjadřovací schopnosti je možno ovlivnit četbou, diskuzemi, ale velký význam má samotný příklad vychovatele, jehož jazyková úroveň může pubescenta v tomto směru silně ovlivnit.

Vágnerová (2012, s. 348) vytyčuje role, které jedinec získává či obměňuje v období dospívání. Novou rolí je:

- Role dospívajícího, která je dána biologicky a potvrzena viditelnými sekundárními pohlavními znaky, jež mají i nějakou erotickou hodnotu.
- Role člena party, resp. skupiny, s níž se dospívající ztotožňuje a získává tak určitou sociální identitu.
- Role blízkého přítele, kamaráda, na něhož se lze spolehnout a který je z hlediska sdílení důvěrných prožitků výlučný.

2.1 Determinanty ovlivňující přístup pubescentů k volnému času

V následující podkapitole si představíme činitele, kteří formují postoj jedince k volnému času v průběhu jeho vývoje. V tomto procesu má dominantní postavení rodina a vrstevníci, značnou důležitost nese i společnost, škola a řada dalších institucí. V dnešní době na jedince působí ve velké míře také média, především televize a internet. Tito činitelé hrají značnou roli při utváření osobnosti pubescenta a jeho pozitivní socializace. Pokud nefungují v dostatečné míře a o volný čas pubescentů pečují neuspokojivě, může docházet k nárůstu negativních společenských jevů.

Rodina pro dítě zajišťuje hmotné podmínky, ale také buduje hodnotový systém. To, jestli jedinec tráví svůj čas pozitivně či negativně, závisí na velikosti a úplnosti rodiny, na její životní úrovni a sociálním statusu, či na vybavenosti domácnosti včetně potřeb pro volný čas. V neposlední řadě je postoj k volnému času formován způsobem trávení volného času samotnými rodiči, jejich příkladem, postoji a vytvářením podmínek pro volnočasové aktivity. (Hofbauer, 2004, s. 56-57)

Podle Vágnerové (20012, s. 347) je **vrstevnická skupina** období pubescence snad nejnvlivnější ze všech činitelů. Představuje jak zdroj identifikace, tak konfrontace pubescenta se skupinou. Pro jedince tato skupina může znamenat nezbytnou emoční a sociální podporu v podobě přátelství a prvních lásek. Na druhé straně se musí přizpůsobit společenství, do kterého chce patřit, a musí respektovat hierarchické uspořádání tohoto společenství.

„**Škola** svým přístupem k využívání volného času, který je realizován v návaznosti na výuku (před a po výuce) a v jejím průběhu, významně přispívá k osvojení si aktivního nebo pasivního přístupu dětí a mládeže k trávení volného času a hlavně k optimální kvalitě volnočasových aktivit dětí a mládeže (MŠMT, 2002, s. 7).“ Školou nabízené jednorázové či pravidelné činnosti mají funkci edukační, kulturní, zdravotní, sociálně-preventivní, oddechovou a kompenzační. Skrze volnočasové aktivity se odkrývají zájmy a nadání dětí, utváří se pozitivní vztah k dalším způsobům vzdělávání, k budoucí profesi a celému životu. Ve spolupráci s rodiči, volnočasovými institucemi a obcí vede škola dospívající ke kladným mezilidským vztahům a demokratickému smýšlení. (Hofbauer, 2004, s. 66-67)

K tomu Vágnerová (2012, s. 347) doplňuje: „**Volnočasové instituce** ovlivňují jak sociální zařazení pubescenta, tak rozvoj jeho schopností a dovedností. Mohou kompenzovat negativní vliv rodiny i školní neúspěšnosti.“

„V současné **společnosti**, kde se spíše prosazuje konzumní styl života, agrese, kult peněz ve spojení se všeobecně vnímanou korupcí a tunelováním ekonomiky a agresivní konzumní kultura, je dopad do hodnotového systému dětí a mládeže velmi nepříznivý. Velmi neblahou roli sehrávají některá média a všudypřítomná reklama nabízející snový svět bezproblémového konzumu. Zavádějící a destruktivní pro hodnotový systém dětí a mládeže je také liberální postoj části společnosti k drogám a jejich konzumu.“ (MŠMT, 2002, s. 43) „Dominantním médiem se stala televize, která je těžištěm volného času dětí a mládeže. Na předním místě ve volném čase mládeže je poslech reprodukováné hudby, návštěvy restauračních zařízení a nicnedělání. Významné místo zaujímají aktivity spojené s informačními technologiemi, zvláště u některých skupin mládeže je masivně využíván Internet.“ (MŠMT, 2002, s. 5)

V prevenci těchto negativních jevů by mohla být nápomocná kvalitní nabídka volnočasových aktivit, která jedince motivuje a aktivizuje ke smysluplnému trávení

volného času. Abychom dokázali vytvořit pro pubescenty přitažlivou a efektivní síť aktivit, je důležité neopomenout Maslowovu pyramidu lidských potřeb nastíněnou níže.

„Podmínkou aktivit v zájmových oblastech je vyvolat nebo zvýšit zájem účastníků, tj. uspokojit jejich specifickou potřebu – např. potřebu poznání, sdělení, sebevyjádření, seberealizace, uznání. **Potřeby** mají svou hierarchii. Nejprve musí být uspokojeny základní fyziologické potřeby (jídlo, spánek apod.), pak může nastat uspokojování vyšších (psychických) potřeb.“ (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 170)

„Za základní znak potřeby se považuje nedostatek (z hlediska zájmových aktivit zejména potřeba pohybu, poznávání, citových vazeb, sebevyjádření, uznání, komunikace apod.) nebo přesycení. Přirozenou lidskou snahou je uvést stav do rovnováhy, tedy i zájmovými aktivitami (např. kompenzace školních neúspěchů pochvalou za výsledky v zájmové činnosti, v níž je žák úspěšnější – ve sportu, výtvarných činnostech apod.). Potřeba je zaměřena k určitému předmětu či jevu a ke svému uspokojení vyžaduje vnější podmínky – prostředí, pomůcky, jiné osoby, dostatek času.“ (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 170)

Osoby, které se snaží uvést uspokojování potřeb dospívajících do rovnováhy, by je však do aktivit neměly jakkoliv násilně nutit. Aby bylo působení účinné, je nutné ponechat dobrovolné rozhodnutí na jedinci.

2.2 Preference pubescentů ve vztahu k volnému času

V tomto období jedinci inklinují ve velké míře ke **sportu**. Je to způsobeno rychlým rozvojem motorických, percepčních a dalších schopností a dovedností vyžadující velkou sílu, hbitost, jemnou koordinaci i smysl pro rovnováhu. Prostřednictvím úspěchu v pohybových aktivitách získává pubescent povzbuzení pro své chatrné sebevědomí. Kromě sportu se objevuje vnímavost zejména k činnostem **uměleckého směru** jako je četba, hudba, filmy a divadlo. Dříve upřednostňovaná dobrodružná témata se mění na historická a společenská. Zájem dále jeví o milostné romány, vědecko-fantastickou literaturu, ale též poezii. Dospívající se sami pokoušejí o aktivní literární, hudební a výtvarnou tvorbu. (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 148-149)

Vlivem pohlavního dospívání se jedinec přirozeně začíná **zajímat o druhé pohlaví**. S tím jsou spojeny i sexuální myšlenky, četba a sledování filmů s touto tematikou. Toto období není jednoduché jak pro samotného jedince tak ani pro vychovatele, který musí taktně reagovat. Místo přímých zákazů, četby nevhodné literatury či sledování erotických filmů, je vhodnější pubescenta nepoučovat, přátelsky s ním pohovořit a odvést jeho pozornost k vhodnější činnosti. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 92)

„Dospívající výrazně rozšiřuje své teritorium, zejména ve volnočasových aktivitách, ať už jsou institucionalizované nebo ne. Vrstevnická skupina má svá **oblíbená místa**, kde se obvykle schází, ale i obchody, kam chodí nakupovat, cukrárny, bistra, pizzerie, kina, diskotéky a sportovní stadiony. Důležité je, že jsou to místa, kam obvykle nechodí s dospělými a která jsou tudíž chápána jako jejich teritorium. Tam by také podle nich neměli mít příslušníci jiné generace přístup.“ (Vágnerová, 2012, s. 348)

V období dospívání se objevuje velká **diferenciace zájmů mezi pohlavími**, ale také mezi jednotlivými pubescenty, kde působí schopnosti jedince i vliv prostředí a výchovy. Oproti mladšímu školnímu věku jsou zájmy hlubší a trvalejší. To může vést k utváření ústředního celoživotního koníčku, a tím pádem i k ovlivnění při rozhodování o volbě povolání. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 98) Tuto skutečnost popisuje i Langmeier a Krejčířová (2006, s. 159) slovy: „Až asi do začátku pubescence je volba povolání jen předmětem fantazie, která se neváže ohledem na vlastní schopnosti ani na požadavky práce – rozhodující je přání, čím chci být, a volba povolání je tak často spíše nevázanou hrou. Kolem 11 let však dítě začíná srovnávat tato svá přání se skutečnostmi, ví už, že musí brát v úvahu své schopnosti, školní prospěch, podmínky přijetí do učebního oboru nebo na školu, požadavky pracovní činnosti. Stále častěji si nyní všímá osob vykonávajících určitou pracovní činnost a staví si je jako modely své budoucí profesionální aktivity. Volba povolání se stává skutečným problémem pro dospívající i pro jejich rodiče.“

3 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY A JEJICH VÝZNAM

„Kvalitní využívání volného času dětí a mládeže dává dobrý základ pro žádoucí využívání volného času v budoucnosti. Nelze nikoho přesvědčovat a nutit do činnosti, které pokládáme za vhodné. Měla by však existovat široká nabídka pro všechny členy naší společnosti a stejně tak by měl být zajištěn odborný dohled nebo alespoň odborné poučení.“ (Janiš, 2009, s. 3)

V dnešní době volnočasové aktivity hrají důležitou roli v oblasti rozvoje osobnosti, individuálních předpokladů, seberealizace či sociálního začlenění. Jsou také spojeny s relaxací, oddychem a kompenzací školních povinností. Důležitou zásadou, kterou Janiš výše nastínil, je existence široké nabídky volnočasových aktivit, ze které si jedinec může dobrovolně vybrat. Při splnění určitých podmínek vyzdvihuje pozitivní význam volnočasových aktivit i MŠMT (2002, s. 45) slovy: „Volnočasové aktivity, které jsou dobře strukturované, definované a organizované (i nepřímým způsobem), jsou podstatné při utváření pozitivní hodnotové orientace dětí a mládeže, při ovlivňování její zájmové struktury, při zvyšování její samostatnosti a odolnosti a při dalších pozitivních výchovných aktech.“

Chtěli bychom však podtrhnout význam odborného působení a nenásilného vedení, jelikož mnohdy je těžké se v široké nabídce vyznat, což může jedince odradit a vést spíše k jednoduššímu pasivnímu trávení volného času.

Na základě mnoha faktorů, i výše zmíněných, mohou podle Hájka, Hofbauera a Pávkové (2008, s. 7-8) děti a mládež k volnočasovým aktivitám zaujímat rozdílné postoje:

- na zhodnocování svého volného času jsou plně zainteresováni, uspokojují své zájmy a využívají podněty, které přicházejí od nich samých nebo z různých prostředí
- s volnočasovými aktivitami a institucemi vstupují do příležitostných podnětných vztahů, ale také do menších či zásadnějších konfliktů, jež žádoucí vyznění těchto aktivit oslabují nebo přímo vylučují
- pozitivní volnočasové aktivity je vůbec neoslovují a nemotivují, takže k nim zůstávají hluchí a ke své škodě se s nimi míjejí.

V oblasti volného času participují různorodé subjekty. K tomu aby byla zajištěna účinná prevence skrze aktivity, které tyto subjekty nabízejí, je nutná jejich oboustranná komunikace a spolupráce. MŠMT (2002, s. 43) vyjmenovává skupinu subjektů, které by měly být ve vzájemném kontaktu: „Vedle rodiny, škol a školských zařízení je třeba sladěných a propojených opatření v oblasti zájmových organizací, občanských sdružení, místní samosprávy, zdravotnických zařízení, pedagogicko psychologických poraden, středisek výchovné péče pro děti a mládež, duchovních sdružení, policie, kulturních středisek, podnikatelských subjektů apod. Mnohé je oblasti prevence sociálně patologických jevů dlužna mediální oblast, v níž je naprostá absence systémového působení ve smyslu výchovy a vzdělávání k pozitivnímu a zdravému životnímu stylu.“ Na některé z nich se nyní podíváme blíže.

3.1 Zařízení pro volný čas se zaměřením na pubescenty

Subjekty ze státní, nestátní i soukromé sféry, které se podílejí na výchově ve volném čase, přehledně uspořádala Knotová (2011, s. 54-55):

- **státní instituce:** především instituce v gesci rezortu školství (zejména vytvářením podmínek pro děti a mládež – školní družiny, školní kluby, střediska volného času, základní umělecké školy, ale patří sem i domovy mládeže nebo jazykové školy), v rezortu kultury (mj. muzea, galerie, knihovny, kulturní střediska, hvězdárny, kina, divadla) a částečně v rezortu zdravotnictví (lázně, sanatoria, léčebny apod.) a sociálních věcí (ústavy, nízkoprahové kluby, komunitní centra apod.)
- organizace nekomerčního sektoru (**neziskové organizace**)
- **círky** a náboženské společnosti
- **privátní komerční sféra**, zaměřující se především na zájmové aktivity sportovní (fitcentra, vodní světy, sportovní kluby), společenské zábavy (zábavní centra, parky, herny, kluby apod.), ale také rekreaci, turistický ruch apod.

Školní klub

„Školní klub (dále jen ŠK) je učen žákům druhého stupně ZŠ a žákům těch ročníků víceletých gymnázií, které odpovídají nejvýše devátému ročníku základní školy. Základem činnosti ŠK jsou zájmové aktivity organizované formou různých kroužků, příležitostných akcí a aktivit i průběžnou nabídkou spontánních činností. Do ŠK se mohou žáci přihlásit k pravidelné docházce nebo jen do některých kroužků.“ (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 147)

Středisko volného času (Dům dětí a mládeže, Stanice zájmových činností)

Středisko volného času nabízí pravidelnou, příležitostnou či táborovou zájmovou činnost:

Pravidelná zájmová činnost – přihlášený účastník pravidelně dochází do zájmového útvaru, což je kroužek, soubor, klub, oddíl nebo kurz, kde provádí organizovanou činnost.

Zájmová činnost příležitostná – pedagogem organizovaná činnost vykonávaná přímo v SVČ s rekreačním či edukačním charakterem. Řadíme zde např. soutěže a turnaje, přehlídky, výlety, exkurze, přednášky, divadelní představení apod.

Táborová činnost – organizovaná činnost vykonávána v době prázdnin mimo místo, kde sídlí SVČ. Může být zaměřena rekreačně či odborně. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 142 – 143)

Typická pro SVČ je nabídka spontánních aktivit, což je podle Hájka, Hofbauera a Pávkové (2008, s. 143) nabídka činností, která je přístupna všem zájemcům a je omezena jen provozní dobou zařízení. Činnosti jsou nepřímo pedagogicky ovlivňovány, pedagog zajišťuje především bezpečnost, v některých případech vystupuje jako poradce, konzultant nebo činnost motivuje. Aktivity jsou voleny podle aktuálního zájmu (např. na otevřených hřištích, v čítárnách, hernách, internetových pracovnách atd.). „Některé činnosti provádí SVČ za úplatu – účastníci platí tzv. účastnický příspěvek. Výši příspěvku stanoví ředitel podle finanční náročnosti, atraktivity a dalších společenských zřetelů.“ (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 144)

Ve Zlíně nabízí bohatou nabídku činností DDM Astra Zlín nebo SVČ Ostrov radosti.

Základní umělecké školy

Pro děti a mládež je k dispozici například ZUŠ Zlín, ZUŠ Harmonie, ZUŠ Morava Zlín nebo hudební škola Yamaha Zlín.

Jazykové školy

Děti a mládež si ve Zlíně mohou vybrat ze široké nabídky jazykových škol. Mezi nejznámější patří například Lingua Zlín, Only4, Amádeus nebo Skřivánek.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

„Tato zařízení mají především sociální poslání a jsou určena neorganizovaným dětem a mládeži (klientům), kteří se nacházejí v obtížné životní situaci (narušené rodinné či vrstevnické vztahy, nízká sociální a životní úroveň, problémy ve škole či v zaměstnání, zdravotní handicap), jsou ohroženi sociálně patologickými jevy (kriminalita, zneužívání návykových látek, násilí, diskriminace, záškoláctví, nezaměstnanost) nebo mají vyhraněný životní styl neakceptovatelný většinou společností (ideologické skupiny, gangy).“
„Účast na činnosti je bezplatná, klient se nemusí registrovat ani jinak přihlašovat a může zůstat v anonymitě, může kdykoli přijít nebo odejít podle svého uvážení.“
(Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 150 – 151)

Ve Zlíně se nachází Salesiánský klub mládeže Zlín a T-klub Zlín.

Církev a náboženské společnosti

Nejvýznamnější náboženskou společností ve Zlíně nabízející prostor pro trávení volného času je Orel Zlín nebo také Salesiánský klub mládeže Zlín.

Nestátní neziskové organizace

Nestátní neziskové organizace doplňují a obohacují edukační činnost škol, školských zařízení a rodin. Snaží se o to pomocí žádoucí nabídky, která motivuje děti a mládež k aktivnímu využívání volného času. Patří sem například Domino Zlín.

„Dalšími výraznými subjekty pracujícími s dětmi a mládeží jsou organizace dětí a mládeže a **občanská sdružení**, která se věnují dětem a mládeži. Řada organizací působí na území celé republiky (Skaut, Pionýr, Duha, Česká táborská unie, Sokol a další tělovýchovné organizace, zájmová sdružení hasičů, rybářů apod.).“ (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 149)

Ve Zlíně je k dispozici například Junák, Kamarád Nenuda, Handicap (?), Zlom, Centrum volnočasových aktivit Mladcová (CVAK), Krajský svaz cyklistiky Zlín, Bartošův soubor písní a tanců, nebo folklorní soubor Vonica.

Živnostenské podnikání k dětem a mládeži

Hájek, Hofbauer a Pávková (2008, s. 152) neopomíjejí ani početnou skupinu subjektů, jimiž jsou „různí organizátoři a provozovatelé nabídky dětských volnočasových aktivit na komerčním základě. Zřizují se jako živnosti. Mohou se zaměřovat na získávání dovedností (hudební či výtvarné kurzy apod.) nebo na sociální služby pro zaměstnané rodiče (hlídání dětí spojené s některými zájmovými aktivitami – malování, zpěv, hry na hudební nástroje apod.).“

Patří sem například ateliér ZEBRA, jehož cílem je estetická výchova dětí a mládeže, rozvoj kulturního citění u dětí a mládeže a přibližování výtvarného a hudebního umění současnému diváku a posluchači (Ateliér Zebra, ©2014).

Mezi významná zařízení se zaměřením na sport můžeme uvést následující: Jezdecké sportovní středisko Zlín, TK Fortuna Zlín, PSG Zlín, TJ Sokol Zlín, Aerobik klub Zdena Zlín, Orientální tance Jana Zlín, Delila Zlín, Tenšin Dódžó Zlín, Akademie karate Zlín.

3.2 Zájmové činnosti ve Zlíně a její organizační formy

To, jakou zájmovou činnost jedinec volí, záleží na jeho věku, vyspělosti, ale i předchozí výchově. Ve výběru zájmové činnosti u pubescentů hraje roli spousta činitelů.

„Dospívající potřebují poznávat svět, orientovat se v něm i zasahovat do jeho dění. Zajímají se o vše možné, neví, co by udělali dříve a chtějí si vše vyzkoušet. Hledají takové činnosti, které odpovídají jejich předpokladům, v nichž by vynikli a dosáhli uspokojení.“

Podněcování a usměrňování jejich zájmové činnosti tvoří předpoklad pro budoucí profesionální orientaci. Zájem o sport a tělesnou výchovu je v dospívání významný pro formování osobnosti jak v oblasti volní a citové, tak i intelektuální.“ (Němec, 2002, s. 24)

Němec (2002, s. 25) dále dodává: „Aktivní účastí na zájmové činnosti se děti a mládež učí plánovat činnosti a řešit vzniklé problémy. Vytváří si dovednosti vytyčit si cíl, promýšlet cesty k jeho dosahování, postupovat podle předem stanoveného plánu, překonávat překážky a objektivně hodnotit výsledky vlastní činnosti.“

Nyní si představíme obsahové členění zájmových činností do několika oblastí, kde každá oblast má své přednosti v rozvíjení některé ze stránek osobnosti.

1. **Vědeckotechnické a vědecké** (biologické, mineralogické, radioamatérské, amatérští speleologové, modeláři, motoristé) (Němec, 2002, s. 24)
2. **Technicko praktické** (kroužky dovedných rukou, ikebany, vaření, chataření) (Němec, 2002, s. 24)

Rukodělné činnosti rozvíjejí zejména manuální dovednosti a jemnou motoriku, napomáhají osvojit si různé pracovní postupy (práce s různými materiály, konstrukční práce, montáž a demontáž, hry se stavebnicemi, šití, vyšívání, vaření apod.) a představivost. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 167)

Technické činnosti navazují na rukodělné činnosti, pěstují konstrukční dovednosti, technickou představivost, smysl pro přesnost (modelářství, radiotechnika, minikáry a motokáry apod.) (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 167)

3. **Společenskovední** (vlastivědné, historické, sebevzdělávací jazykové, sběratelství) (Němec, 2002, s. 24)

Společenskovední zájmová činnost rozšiřuje poznatky o společnosti, její historii i tradici, jazykové znalosti (zájmové jazykové vzdělávání, historie, filozofie, místopis, folklor, sběratelství apod.) (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 168)

4. **Přírodovědné** (pěstitelské a chovatelské, kaktusáři, včelaři, zahrádkáři, chovatelé exotického ptactva, rybáři) (Němec, 2002, s. 24)

Přírodovědná zájmová činnost seznamuje s přírodními vědami, pěstuje vztah k přírodnímu prostředí a dává základy k jeho ochraně (rybáři, práce pěstitelské, chovatelské, ekologie apod.) (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 167)

5. **Estetickov ýchovné** (v ýtvárné, hudební, literárně-dramatické) (Němec, 2002, s. 24)

Estetickov ýchovné činnosti formují vztah dětí k estetickým hodnotám, rozvíjí představitivost, kreativitu, podporují emocionální složku osobnosti (v ýtvárné činnosti, slovesná tvorba, hra na hudební nástroj, divadlo, film, literatura, tanec apod.) (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 167-168)

6. **Tělov ýchovné, sportovní, a turisticky zaměřené** (atletika, gymnastika, sportovní hry, plavání, bruslení, lyžování, florbal) (Němec, 2002, s. 24)

Tělov ýchova a sport přispívají k rozvoji fyzické zdatnosti, mají také důležitou roli při sebepoznávání, při výchově k toleranci a smyslu pro fair play., při pěstování psychické odolnosti vůči stresu. Mezi tělov ýchovné a sportovní aktivity zahrnujeme např. základní tělesnou výchovu, sportovní hry, lehkou atletiku. Sportovní činnosti mohou při necitlivém vedení soutěživosti podporovat agresivitu, dospívající chlapci ve snaze získat sportovní vzhled mohou zneužívat anabolika. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 168)

Turistika v sobě spojuje poznávací přírodovědnou i společenskovední činnost s prvky tělov ýchovnými. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 168)

7. **PC** je nejrychleji se rozvíjející zájmová oblast, vybavuje děti počítačovými dovednostmi, rozvíjí logické uvažování při programování apod. U této činnosti však hrozí více než kde jinde návyk na tzv. virtuální drogu. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 168)

„**Skauting**, to jsou dvě základní věci – dobrá parta a dobrá příležitost. Jednak skupina lidí, přátel, kamarádů – jednak příležitost žít život dynamicky a smysluplně. Skauting je celosvětově největší výchovné hnutí pro děti a mladé lidi. Umožňuje jim žít a dělat věci společně a staví před ně příležitosti, které jsou zároveň zábavou, hrou – a zároveň způsobem, jak poznávat nové věci. Skauting dává do života řadu sociálních dovedností – schopnost mluvit před lidmi a schopnost naslouchat, schopnost být otevřený vůči druhým, schopnost spolupracovat. Skauting učí umět se o sebe postarat, brát život do vlastních rukou, postavit se na vlastní nohy, převzít odpovědnost za to, co se se mnou a s mým životem děje. Ve skautingu se lidé učí hledat smysluplnost toho, co dělají – kam nasměrovat svůj život a proč. Skauting je příležitost vstoupit do dospělosti jako člověk,

který ví o svých kvalitách i o tom, proč nebýt sám, proč být součástí týmu. Člověk, který ví, co chce, a aktivně jde za tím. Člověk, který může být pilířem společnosti. Ve skautingu si člověk sáhne na GPSku, foťák, učí se dělat reportáže, slaňovat skály, vařit i sjíždět vodu na raftech. Ale to není důležité. Důležité je, co se člověk učí mimochodem přitom – že má cenu se o něco snažit. Že má cenu se zapojit. Že má cenu spolupracovat. Že má cenu být součástí věci, ne pozorovatelem...“ (Cepek, ©2013)

Organizační formy zájmových činností

Hájek, Hofbauer a Pávková (2008, s. 168) rozdělují zájmovou činnost na pravidelnou (činnost zájmových útvarů), nebo příležitostnou (exkurze, besedy, vycházky, expedice, soutěže, olympiády aj.). Lze ji uskutečňovat v zájmových útvarech (kroužcích, souborech, klubech, oddílech), individuálně prostřednictvím nabídky spontánních aktivit ve SVČ nebo v některých případech i hromadně (masové festivaly, slavnosti, sportovní akce).

Podle Hájka Hofbauera a Pávkové (2008, s. 169) je pravidelná zájmová činnost organizována v **zájmových útvarech**, což je obecné vyšší pojmenování zahrnující zpravidla některá z těchto označení:

Kroužek – menší zájmový útvar zaměřený spíše na vnitřní obohacení (např. rybářský, modelářský, čtenářský).

Soubor – zájmový útvar, větší než kroužek, zaměřený na veřejnou produkci výsledků dané činnosti (např. pěvecký, taneční, divadelní).

Klub – zájmový útvar s volnější organizační strukturou a spíše receptivní činností členů (např. filmový klub, klub mladého diváka, fankluby).

Ve Zlíně se nachází široká škála sportovních klubů jako například: SK Zlín Mladcová - tenisový oddíl, Atletický klub Zlín, SK Zlín Rugby, ČOLEK – vodácký spolek, Sportovní klub CHAN-SHAOLIN-SI DJU-SU KUNG-FU Zlín, FC TESCO MA Zlín, a. s., Sportovní klub policie ČR Zlín, HC Junior Zlín, Handball Club Zlín, Šachový klub VP elektronika Zlín, Taneční sdružení ROKEC Zlín, TIGER club, Klub českých turistů, Klub Judo Zlín, Klub moderní gymnastiky SK Zlín, Klub Taekwondo WTF Zlín, Klub sportovního potápění NEMO Zlín, Klub stolního tenisu, Kulečnický klub Zlín, Kuželkářský klub Zlín, Lodní sporty Zlín, Triatlon klub Zlín, Volleyball sport club. (Zlín, ©2014)

Oddíl – zřídka užívané označení pro zájmový útvar (tělovýchovný, turistický), jež je součástí většího organizačního celku a má charakter kroužku.

Kurz – zájmový útvar, s omezenou délkou trvání, vedoucí k nabytí vědomostí a dovedností (např. kurz PC, drhání, vaření).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝZKUMU

Výzkumný problém této bakalářské práce je definován otázkou: Jak děti 8. a 9. tříd ZŠ ve Zlíně tráví svůj volný čas? V praktické části je naším cílem zjistit, jakým volnočasovým aktivitám se věnují děti 8. a 9. tříd ZŠ ve Zlíně. Naším dalším cílem je také zjistit, jestli jsou žáci s nabídkou volnočasových aktivit ve Zlíně spokojeni, popřípadě co jim zde chybí.

V poslední době z mnoha stran slyšíme, že současná mládež tráví svůj čas pasivně. Můžeme se o této problematice dočíst i v dokumentu „Děti v ringu dnešního světa“, který vydal Národní institut dětí a mládeže MŠMT v roce 2012. Z toho důvodu chceme zmapovat trávení volného času na vybraném vzorku respondentů v dané lokalitě a zjistit jakým způsobem svůj čas využívají.

Pro empirickou část této bakalářské práce jsme zvolili kvantitativně orientovaný pedagogický výzkum. Abychom získali objektivní údaje o zkoumaném jevu, je potřeba získat dostatečný počet respondentů. Vhodnou metodou je v tomto případě dotazník, pomocí kterého získáme velké množství dat v poměrně krátkém čase. Získaná data budeme analyzovat pomocí popisné i induktivní statistiky.

Pro rozhodnutí vztahu mezi jednotlivými jevy si stanovíme hypotézy, které ověříme pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční a čtyřpolní tabulku. V případě statisticky významného vztahu mezi danými jevy použijeme tzv. znaménkové schéma kontingenční tabulky, které slouží pro přesnější interpretaci výsledků.

Potřebná data jsme sesbírali pomocí dotazníkového šetření, které bylo uskutečněno v říjnu a v listopadu roku 2013. Osloveny byly všechny základní školy ve Zlíně, z nichž projevilo zájem 5 základních škol. Dotazníky byly rozdány celkem v devíti třídách v hodinách občanské výchovy (8.A, 8.A, 8.B, 8.B, 8.C, 9.A, 9.B, 9.B, 9.B), z nichž jsme získali celkem 146 validně vyplněných dotazníků. Dotazníky jsme žákům rozdávali osobně, tudíž návratnost byla stoprocentní. Respondenti byli předem informováni o zaměření dotazníků, a o tom, co je jeho cílem. Zdůrazněna byla anonymita odpovědí.

4.1 Výzkumné cíle

Hlavním výzkumným cílem je zjistit, jakým volnočasovým aktivitám se věnují děti 8. a 9. tříd základních škol ve Zlíně.

Dílčí cíle:

Zjistit přístup dětí k pravidelným volnočasovým aktivitám v kroužcích.

Zjistit preference volnočasových aktivit u dětí z hlediska oblíbenosti.

Zjistit zdroje informací o možnostech trávení volného času ve Zlíně.

Zjistit znalost organizací pro volný čas ve Zlíně.

Zjistit spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit ve Zlíně.

Porovnat frekvenci navštěvování kroužků pravidelně po škole podle pohlaví dětí.

Porovnat frekvenci navštěvování kroužků pravidelně po škole podle místa bydliště.

Porovnat preferenci volnočasových aktivit podle oblíbenosti z hlediska pohlaví dětí.

Porovnat preferenci volnočasových aktivit podle oblíbenosti z hlediska místa bydliště.

4.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Výzkumné otázky:

popisné:

VOP₁: Jaký je přístup dětí k pravidelným volnočasovým aktivitám v kroužcích?

VOP₂: Jaké aktivity děti ve svém volném čase preferují z hlediska oblíbenosti?

VOP₃: Jaké zdroje informací o možnostech trávení volného času ve Zlíně děti využívají?

VOP₄: Které organizace pro volný čas ve Zlíně děti znají?

VOP₅: Jsou děti spokojeny s nabídkou volnočasových aktivit ve Zlíně, popř. co jim schází?

vztahové

VOV₁: Existuje vztah mezi frekvencí navštěvování kroužků pravidelně po škole a pohlavím respondentů?

VOV₂: Existuje vztah mezi frekvencí navštěvování kroužků pravidelně po škole a místem bydliště?

VOV₃: Existuje vztah mezi preferencí VČA podle oblíbenosti a pohlavím respondentů?

VOV₄: Existuje vztah mezi preferencí VČA podle oblíbenosti a místem bydliště?

Hypotézy:

H₁: V rámci přístupu dětí k organizovaným VČA navštěvují děvčata kroužky častěji než chlapci.

H₂: V rámci přístupu dětí k organizovaným VČA navštěvují děti z města kroužky častěji než děti z vesnice.

H₃: V rámci preference VČA podle oblíbenosti se děvčata věnují více esteticko-výchovným činnostem než chlapci.

H₄: V rámci preference VČA podle oblíbenosti se děti z města věnují více pasivním VČA než děti z vesnice.

4.3 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Cílovou skupinou našeho dotazníkového šetření byli žáci 8. a 9. tříd ZŠ ve Zlíně. Kromě docházky do 8. nebo 9. třídy, nebyl na výzkumný soubor kladen žádný další požadavek. Soubor byl volen dostupným výběrem. Osloveny byly všechny základní školy ve Zlíně, z nichž pět základních škol s výzkumem souhlasilo. Na těchto školách bylo celkem v devíti třídách provedeno dotazníkové šetření, do kterého se zapojilo celkem 150 dětí. Z tohoto počtu se do výzkumu zapojilo 80 chlapců a 70 dívek, z nichž však 4 chlapci nevyplnili dotazník validně, tudíž pracujeme s celkovým počtem 146 dotazníků.

Naším záměrem je zjistit způsob trávení volného času u dětí v období pubescence, jež se podle Vágnerové vyhraňuje časovým obdobím 11. – 15. roku života jedince. Priklonili jsme se však k užšímu vymezení tohoto období podle Langmeiera a Krejčířové, kteří toto období rozlišují ještě na fázi prepuberty (11. – 13. rok života) a pro nás stěžejní fázi vlastní puberty (13. -15. rok života), do kterého spadají žáci 8. a 9. třídy.

4.4 Technika sběru dat

Ke sběru dat jsme použili anonymní nestandardizovaný dotazník, který byl vytvořený přímo pro potřeby tohoto výzkumu. Dotazník se skládá z 12 otázek (viz Příloha), které jsou uzavřené, polouzavřené a otevřené.

Podle Gavory (2010, s. 122) jsme dotazník rozdělili do tří částí. Vstupní část obsahuje hlavičku s představením autora a cíl realizace výzkumu. Další část je tvořena samotnými otázkami, které jsou seřazeny tak, aby udržely pozornost respondenta. Počáteční otázky jsou jednodušší, abychom respondenta neodradili. Otázky uprostřed jsou méně přitažlivé a těžší na vyplnění, pro nás však stěžejní. Ke konci jsou zařazeny osobnější otázky, které jsou pro respondenta spíše oddechové. Dotazník je zakončen poděkováním za zodpovězení všech otázek.

Dotazníkové položky č. 1, 2, 3 zjišťují demografické údaje.

Dotazníkové položky č. 4, 5, 6 zjišťují **přístup** dětí k pravidelným volnočasovým aktivitám v kroužcích. Slovo přístup zahrnuje účast/neúčast na VČA, jejich množství, zaměření, důvody neúčasti, důvody jejich využívání a typy navštěvovaných zařízení pro volný čas.

Dotazníkové položky č. 7, 8 zjišťují, jaké **zdroje** informací o možnostech trávení volného času ve Zlíně děti využívají (dostupné a preferované informační zdroje).

Dotazníková položka č. 10 zjišťuje **spokojenost** s nabídkou VČA ve Zlíně.

Dotazníková položka č. 11 zjišťuje **znalost** organizací pro volný čas.

Dotazníkové položky č. 9, 12 zjišťují, jaké aktivity děti ve svém volném čase **preferují** v současné době a jaké aktivity chtějí vyzkoušet v budoucnu (druhy aktivit, jak často se jim věnují, jejich finanční náročnost, s kým a kde aktivity provozují).

4.4.1 Předvýzkum

Prostřednictvím předvýzkumu, který proběhl v měsíci říjnu roku 2013, bylo před započítáním vlastního výzkumu provedeno prověření správnosti vytvořeného dotazníku. Podle Chrásky (2007, s. 26-27) je předvýzkum zmenšeným modelem samotného výzkumu. Většinou se provádí na menším vzorku lidí. Jeho prostřednictvím se ověřují všechny použité metody a techniky a může vést ke zpřesnění formulace výzkumného problému a hypotéz.

Před samotným testováním byl tedy dotazník rozdán jedné ze tříd a poté důkladně zkontrolován. Jelikož jsme při kontrole odpovědí neshledali žádnou nesrovnalost, mohli jsme je započítat mezi validní materiál a distribuovat dalším třídám.

4.5 Metody analýzy dat

Získaná data jsme zpracovali v programu Microsoft Excel. Podle pravidel základní statistiky jsme si vytvořili tabulky četností, které jsme doplnili o četnosti relativní. „Relativní četnost poskytuje informaci o tom, jak velká část z celkového počtu hodnot připadá na danou hodnotu (kategorii) (Chrásky, 2007, s. 41).“

Pro verifikaci hypotéz jsme použili statistickou metodu pro analýzu nominálních dat, a to test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Podle Chrásky (2007, s. 71) tento test „ověřuje, zda četnosti, které byly získány měřením v pedagogické realitě, se odlišují od teoretických četností, které odpovídají dané nulové hypotéze.“

Ostatní výsledky jsme vyjádřili slovně a znázornili graficky.

5 ANALÝZA DAT

V této kapitole budeme prezentovat shromážděná data. Pomocí slovního popisu a grafického znázornění budeme analyzovat data získaná prostřednictvím dotazníkového šetření. Na základě získaných výsledků si budeme moci odpovědět na **popisné** výzkumné otázky stanovené v úvodu praktické části.

5.1 Identifikační údaje o respondentech

Dotazníková položka č. 1: Věk (Jaký je tvůj věk?)

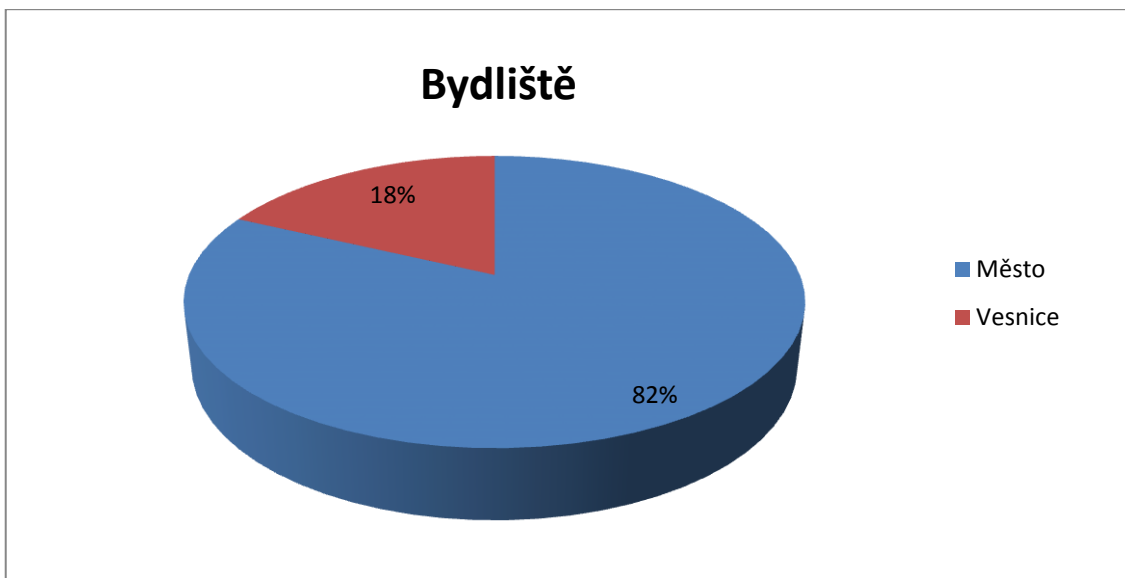
Graf č. 1: Věkové složení respondentů

V dotazníkovém šetření bylo z celkového počtu 146 respondentů 50 respondentů (34 %) ve věku 13 let, 55 respondentů (38 %) ve věku 14 let, 40 respondentů (27 %) ve věku 15 let a 1 respondent (1 %) již dovršil 16 let.

Dotazníková položka č. 2: Pohlaví (Jsi žena či muž?)

Graf č. 2: Přehled zastoupení respondentů podle pohlaví

Poměr zúčastněných respondentů byl vcelku vyrovnaný, počet dívek je 70 (48 %), počet chlapců je 76 (52 %).

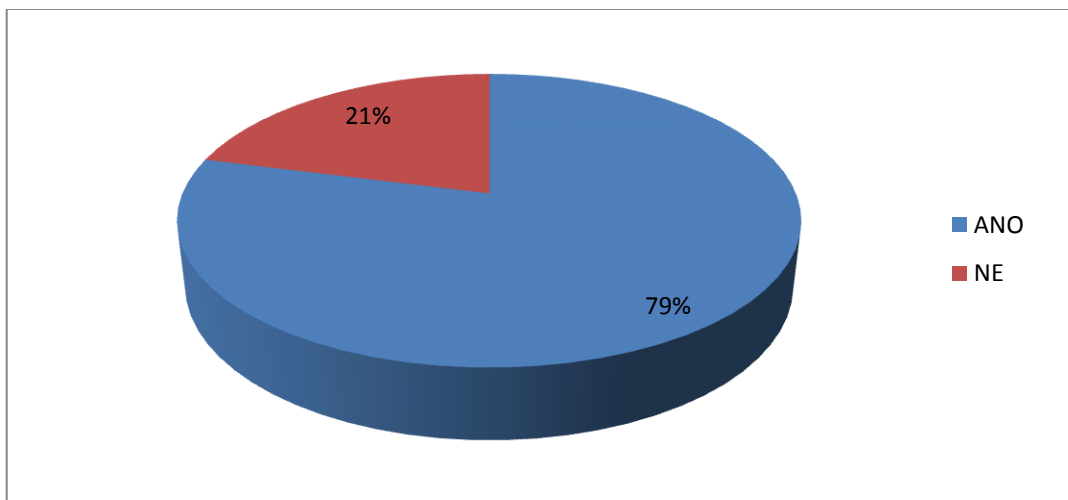
Dotazníková položka č. 3: Bydliště (Bydlíš ve městě nebo na vesnici?)

Graf č. 3: Místo bydliště respondentů

Většina respondentů bydlí ve městě. Z počtu 146 respondentů 119 (82 %) bydlí ve městě a jen 27 (18 %) bydlí na vesnici.

5.2 Dotazníkové položky týkající se volnočasových aktivit

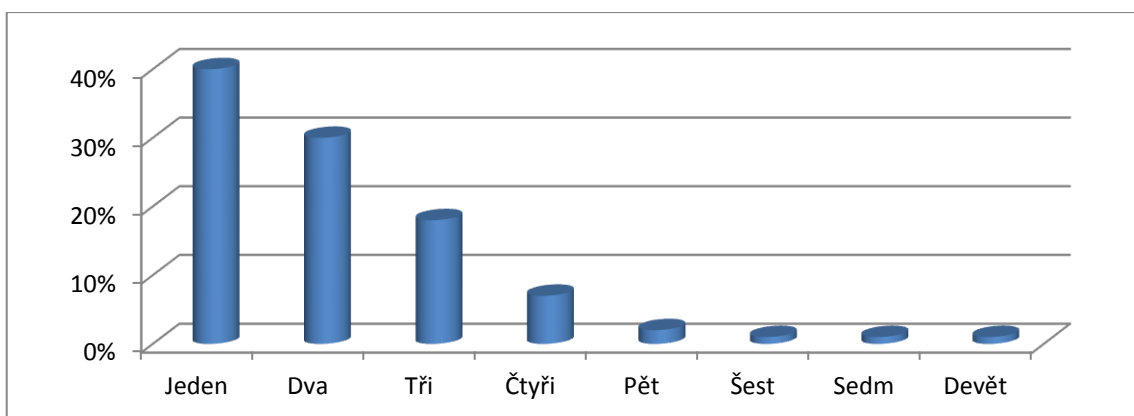
Dotazníková položka č. 4: Navštěvuješ po škole pravidelně nějaký kroužek?

Graf č. 4: Pravidelná účast respondentů v organizovaných aktivitách.

Z celkového počtu 146 respondentů 79 % navštěvuje po škole pravidelně nějaký kroužek, kdežto u 21 % tomu tak není.

Dotazníková položka č. 4A: Pokud ano, kolik takových aktivit každý týden máš?

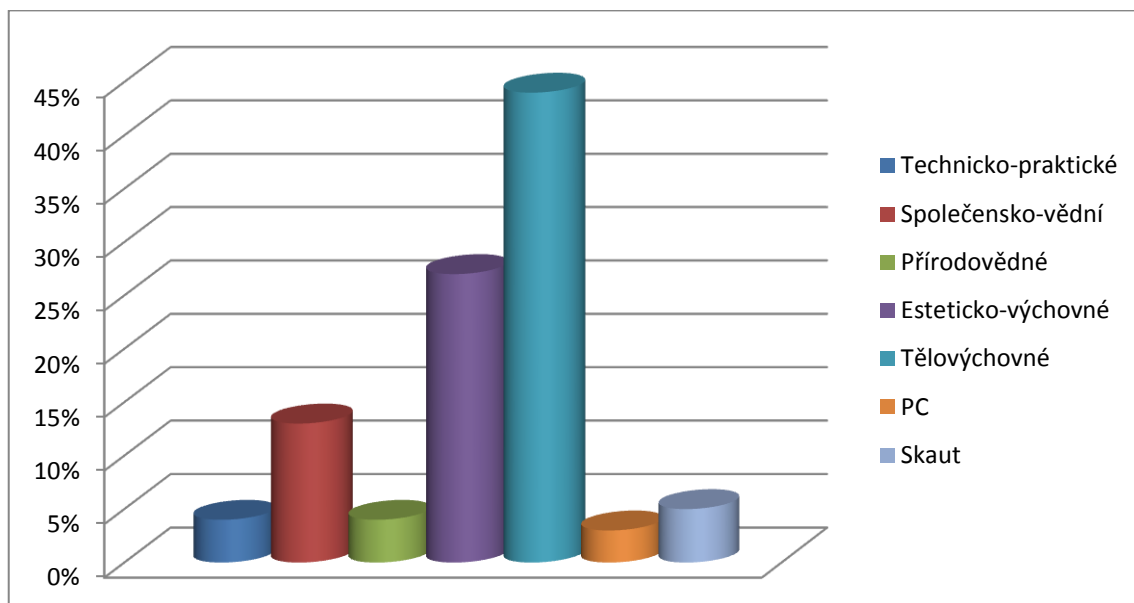

Graf č. 5: Počet organizovaných aktivit týdně.

Respondenti navštěvuují průměrně přibližně 2 aktivity týdně.

Dotazníková položka č. 4B: Na co jsou zaměřeny volnočasové aktivity, které vykonáváš po škole v kroužku (klubu, oddílu)?

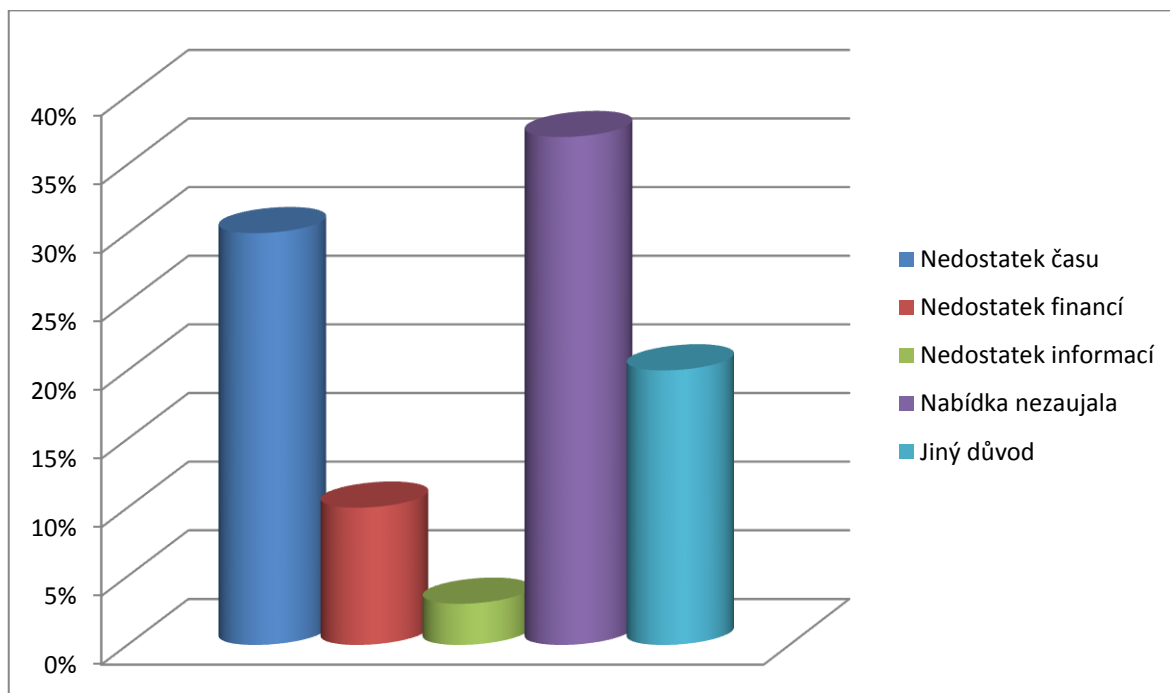

Graf č. 6: Zaměření organizovaných VČA

V této dotazníkové položce mohli respondenti vybrat ze seznamu nabízených VČA ty, které vykonávají po škole v kroužku. Jelikož mohli zatrhnout více než jednu odpověď, celková četnost je 189. Jednotlivé aktivity jsme rozdělili do oblastí podle podkapitoly 3.2. Volbu Skaut jsme z důvodu své specifčnosti nezahrnuli do žádné z daných oblastí, ale ponechali jsme ji samostatně.

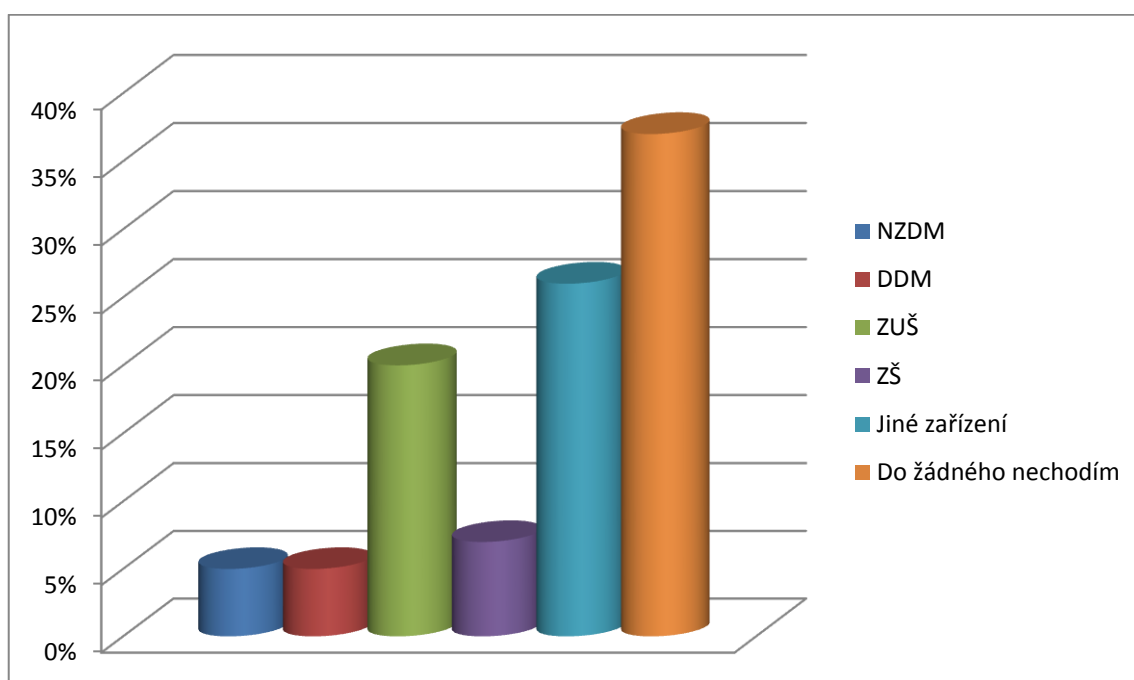
Největší zastoupení (44 %) měly činnosti tělovýchovné zaměřené na sport a turistiku. Významné místo v zaměření kroužků mají také esteticko-výchovné činnosti (27 %), kam spadají výtvarné činnosti, hra na nástroj, zpěv, literatura a divadlo. Ve 13 % volí respondenti činnosti společensko-vědní obsahující studium jazyků a sběratelství. 5% respondentů navštěvuje Skaut. V nejmenším zastoupení (4 %) jsou činnosti technicko-praktické (modelářství, vaření) a také přírodovědné zaměřené na pěstitelství rostlin, chovatelství zvířat či rybaření. Pouze ve 3 % jsou kroužky zaměřeny na počítače a další výpočetní techniku.

Dotazníková položka č. 4C: Pokud jsi odpověděl, že nenavštěvuješ po škole žádný kroužek (klub, oddíl), vyber, proč.

Graf č. 7: Důvod neúčasti v organizovaných VČA

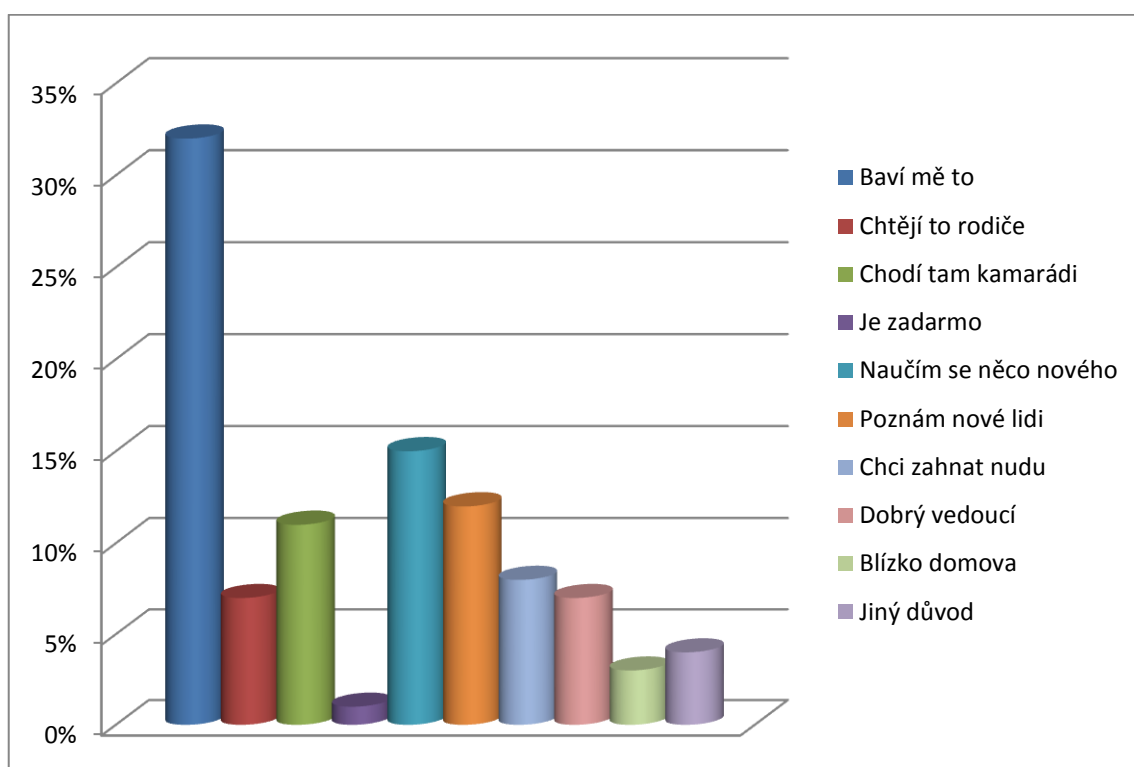
Z celkového počtu 146 dotazovaných 30 respondentů nenavštěvuje po škole žádný kroužek. Hlavním důvodem bylo, že je nabídka kroužků nezaujala (37 %) nebo nemají dostatek času (30 %). Méně často uváděli jako příčinu neúčasti v kroužcích nedostatek financí (10 %) či nedostatek informací (3 %). 20 % respondentů se vyslovilo pro jiný důvod. Argumentovali tím, že je nic nezajímá; nebaví; nebo prostě neví, proč žádný kroužek nenavštěvují. Další důvod byl, že respondent již vyzkoušel spoustu kroužků a teď chce mít klid; nebo se musí starat o bratra. Jeden respondent uvedl jako příčinu neúčasti šikanu.

Dotazníková položka č. 5: Do jakého zařízení pravidelně chodíš trávit svůj volný čas?

Graf č. 8: Zařízení, ve kterém respondenti tráví svůj volný čas

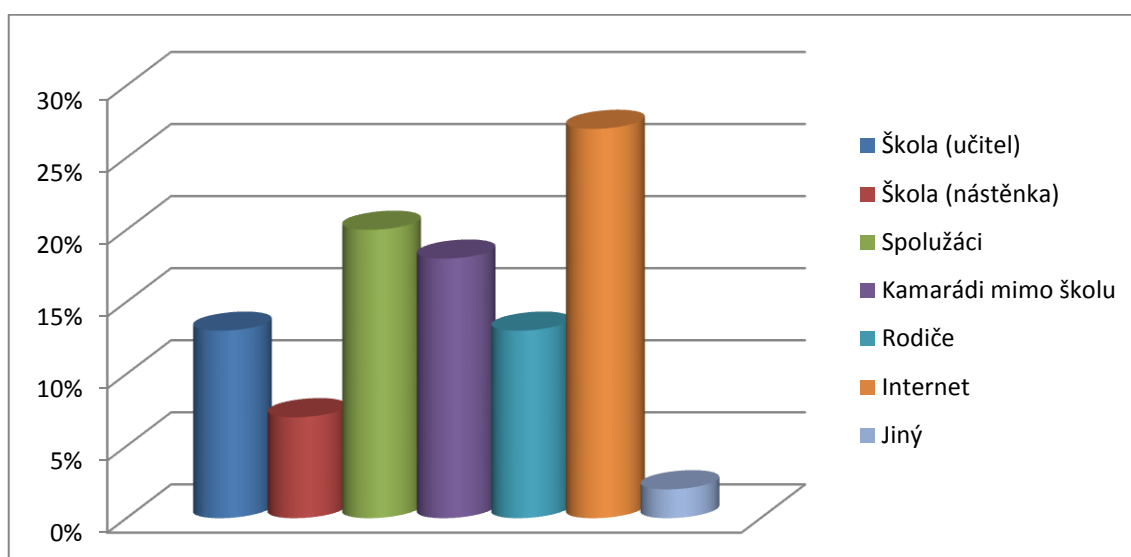
V této dotazníkové položce mohli respondenti zaznačit jednu a více odpovědí, tudíž celková četnost byla 167. Zjistili jsme, že respondenti v převážné míře do žádného zařízení nechodí (37 %) nebo chodí do jiného zařízení (26 %), zde například uvedli: skautský klub, Dance Studio Starlight, skatepark, 7 Days, soukromý ateliér, Golf Club Lázně Kostelec, soukromé taneční studio, soukromý učitel ruského jazyka, rugby klub, cykloteam Medipet, tenisový klub Vršava, Yamaha Zlín, Orel Zlín, Akademie Karate Zlín, Beat Up, SKB Zlín, stáj Lipina, Judo Zlín, Sdružení dechového orchestru mladých Zlín, plavecký klub Zlín nebo horolezecká stěna Vertikon. Z nabízených zařízení uvedli respondenti v poměrně velkém zastoupení ZUŠ (20 %), méně často pak ZŠ (7 %). Možnost NZDM i DDM zaznačilo v obou případech 5 % respondentů.

Dotazníková položka č. 6: Z jakého důvodu se účastníš VČA?

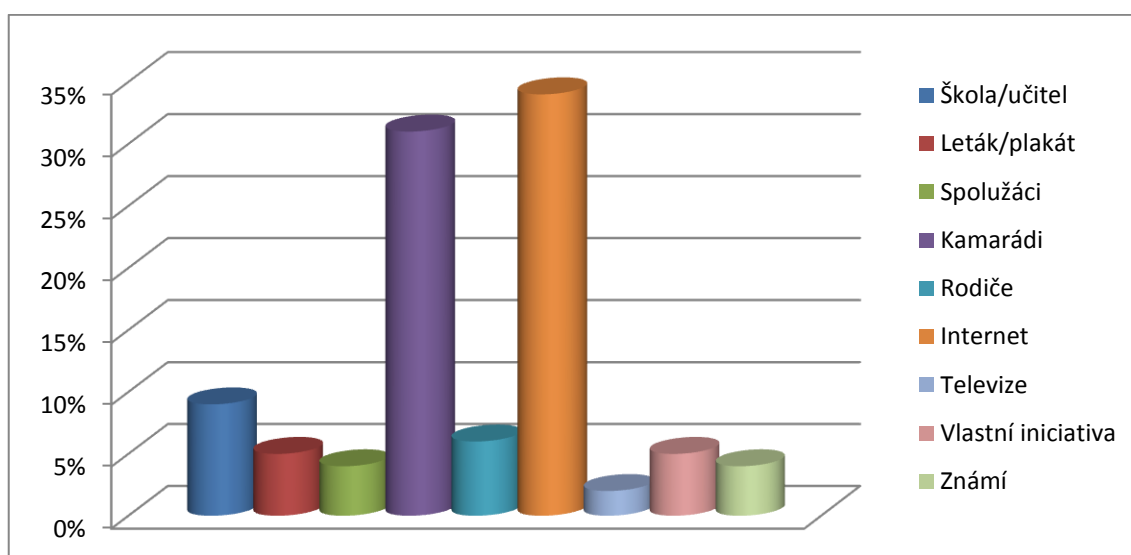

Graf č. 9: Důvod účasti VČA

V této dotazníkové položce mohli respondenti zaznačit více jak jednu odpověď, proto operujeme s celkovou četností 352. Stěžejním důvodem navštěvování VČA respondenti uvedli v 32 %, že je to baví. Dále už byly odpovědi poměrně vyrovnané. V 15 % hraje roli, že se jedinec naučí něco nového, v 12 % poznání nových lidí, v 11 % je důvodem účast kamaráda. V 8 % respondenti navštěvují VČA, protože chtějí zahnat nudu. Dobrý vedoucí a přání rodičů hraje roli v 7 % a u 3 % respondentů, že je blízko domova. Pouze 1 % respondentů označilo možnost účasti VČA proto, že je zdarma. Ve 4 % případů respondenti uvedli jiný důvod, a to: zlepšit si kondici; kariéra; je zdravé vykonávat nějaký sport; aerobik je můj život; mám rád ten styl hudby; je tam sranda; mám ráda zvířata; pro lepší fyzickou a lepší život; pomůže mi to k přijetí na školu; chci něčeho dosáhnout; mám ráda jednoho kluka; ve Skautu si připadám, že patřím do nějaké vyšší společnosti; pomáhá do budoucnosti.

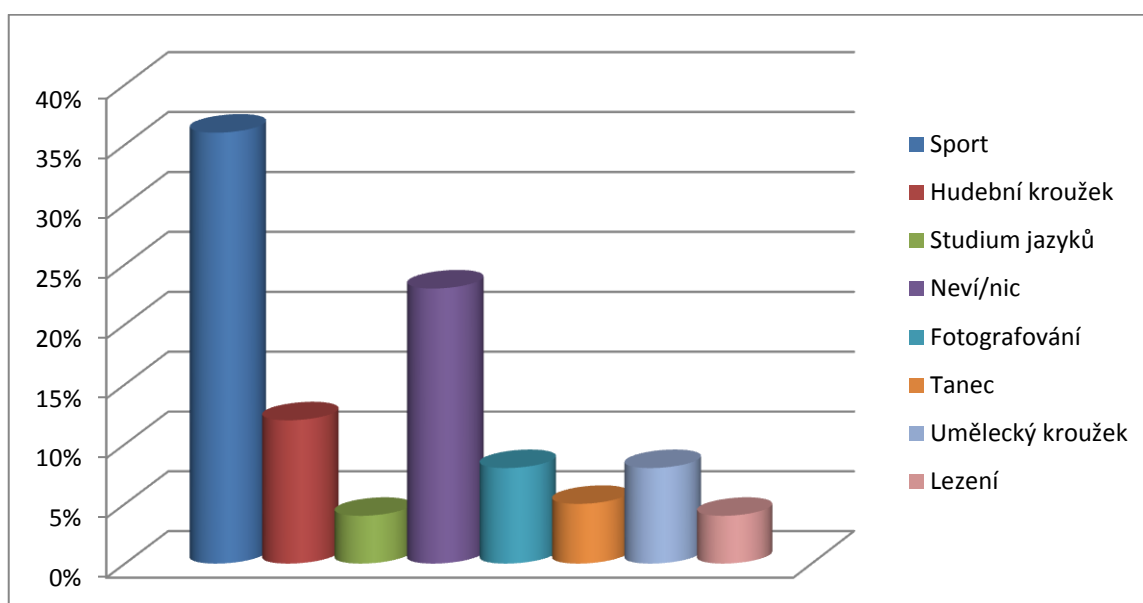
Dotazníková položka č. 7: Kde se nejčastěji dozvídáš o nabídce VČA?*Graf č. 10: Zdroje informací o VČA*

Celková četnost u této dotazníkové položky byla 213 odpovědí. Respondenti uvedli, že se nejčastěji o VČA dozvídají na internetu (27 %). O něco méně byli zastoupeni jako zdroj informací spolužáci (20 %), kamarádi mimo školu (18 %), rodiče (13 %) a učitelé (13 %). Pouze v 7 % uvedli respondenti možnost získání informací z nástěnky a ve 2 % zmínili ještě jiný zdroj informací, např. plakáty ve městě nebo časopis.

Dotazníková položka č. 8: Jaký je podle Tebe nejlepší způsob, jak se dozvědět o VČA?*Graf č. 11: Nejlepší zdroje informování o VČA*

V této dotazníkové položce se respondenti měli sami vyjádřit, jaký je podle nich nejlepší způsob, jak se o VČA dozvědět. Odpovědi byly kategorizovány podle předchozího dělení a podle podobnosti. Z celkového počtu 186 odpovědí největší převahu získal opět internet (34 %) a kamarádi (31 %). Jako mnohem méně významný zdroj informací je vnímána škola (9 %) či rodiče (6 %). V 5 % se respondenti shodli v tom, že nejlepší je vlastní iniciativa, letáky a plakáty, obdobně (4 %) vnímají spolužáky a známé. Ve 2 % byla uvedena televize. Internet se zdá jako stěžejní zdroj informací, otázkou však je, jakým způsobem nabídku prezentovat, aby byla obsáhlá a přitom přehledná.

Dotazníková položka č. 9: Jaké nové aktivity bys chtěl/a v budoucnu vyzkoušet?

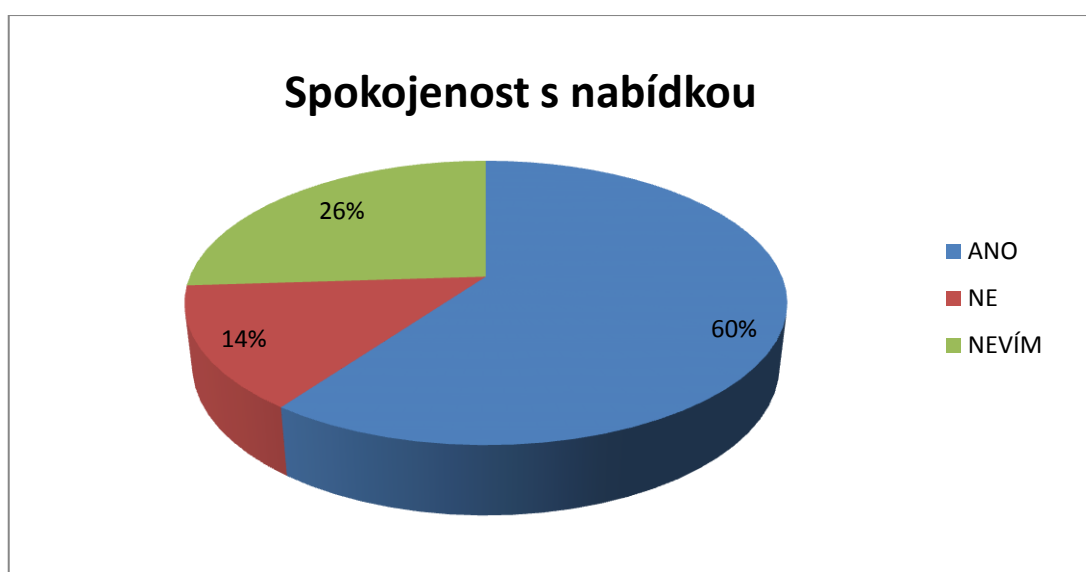

Graf č. 12: Přehled aktivit, které by chtěli respondenti vyzkoušet

Tato dotazníková položka byla otevřená a respondenti zde mohli sami napsat odpověď. Celkem 162 odpovědí bylo kategorizováno do jednotlivých oblastí podle podobnosti zaměření. Nejvíce zastoupen byl sport, ve 36 % respondenti uváděli, že by chtěli v budoucnu vyzkoušet následující aktivity: jízda na koni, tanec, box, mai thai, MMA, basketbal, seskok s padákem, závody na prkně, ježdění na kánoích, surfování, potápění, baseball, gymnastika, tenis, bojové sporty, synchronizované plavání, hokej, dívčí florbal, airsoft, badminton, beach handbal, karate, jóga, ping pong, jihu jicu, snowboard, zumba, thaibox, kendo, lukostřelba, plážový volejbal, atletika, dívčí fotbal, házená, volejbal, kinball, adrenalinové sporty. Druhou nejvíce zastoupenou oblastí (23 %) byla odpověď

nevím nebo nic. Dále už byly odpovědi vyrovnané. Klavír, housle, kytara, zpěv, Velký dechový orchestr, hra na hudební nástroj se objevily ve 12 %. Umělecký kroužek (malování, mixování hudby, dramatický kroužek, kurz skládání electrohouse hudby, výtvarný kroužek, modelářství, dog dancing) se vyskytl v 8%, stejně tak fotografování. V 5 % byl zastoupen tanec (break dance, hip hop, MTV). Lezení by chtělo vyzkoušet 4 % respondentů, obdobné množství se chce věnovat studiu jazyků a cestování.

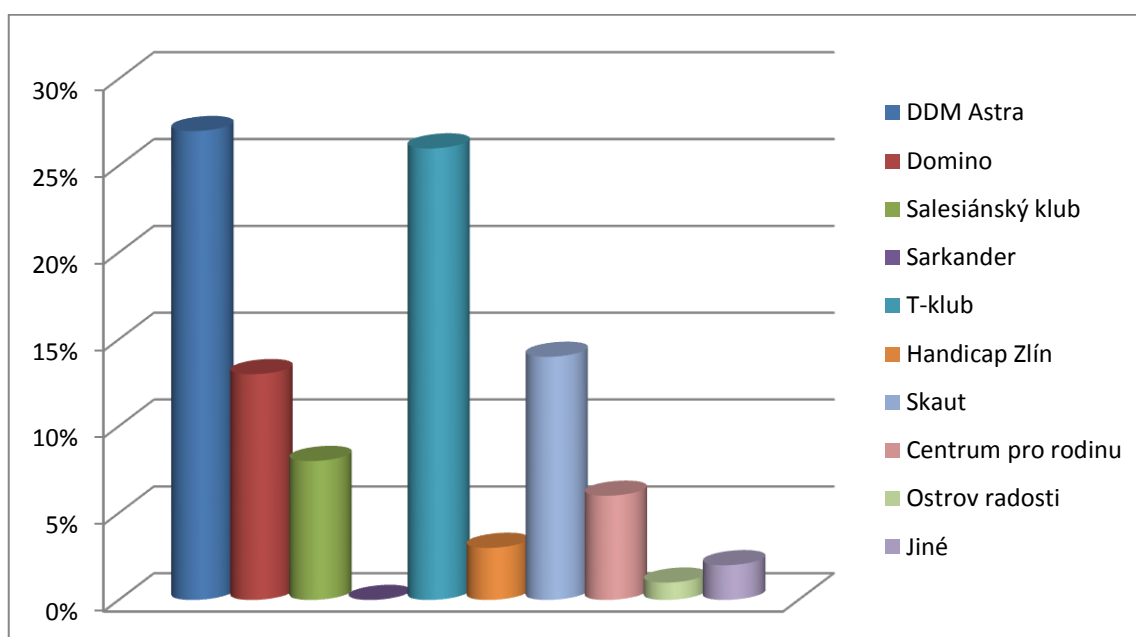
Dotazníková položka č. 10: Myslíš, že nabídka volnočasových aktivit ve Zlíně je dostačující?

Graf č. 13: Spokojenost respondentů s nabídkou VČA ve Zlíně

Ve většině případů (60 %) jsou respondenti s nabídkou VČA ve Zlíně spokojeni. 26 % respondentů nedokáže posoudit, zdali je tato nabídka dostačující a 14 % respondentů neshledává nabídku VČA ve Zlíně dostačující.

Dotazníková položka č. 11: Vyber volnočasové organizace, které znáš.

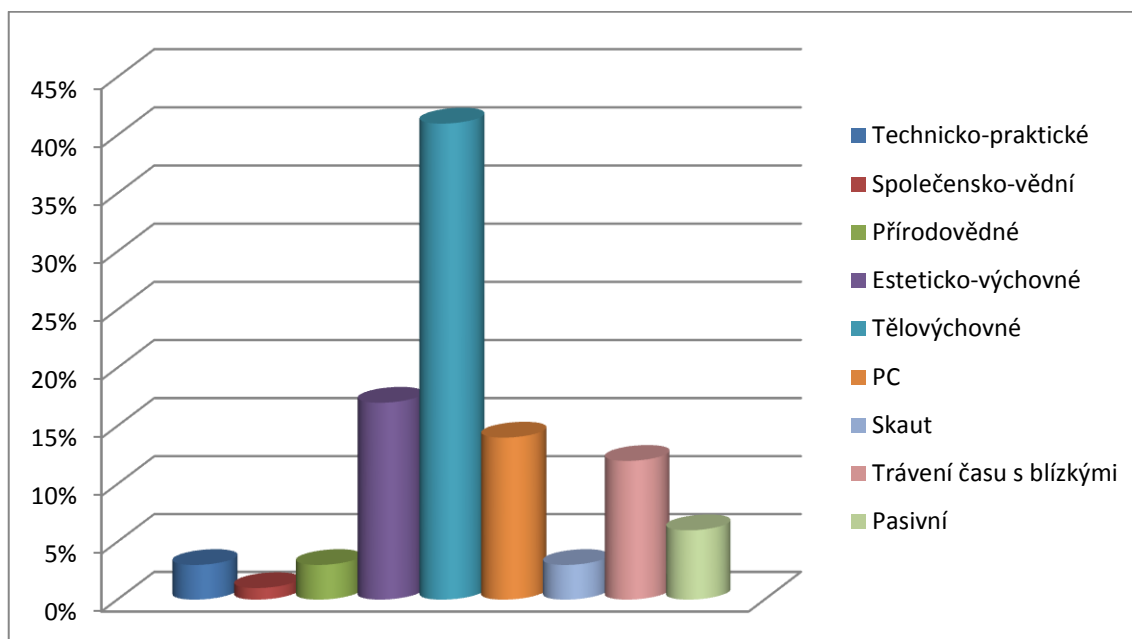

Graf č. 14: Povědomí respondentů o volnočasových organizacích ve Zlíně

U této dotazníkové položky mohli respondenti vybrat více než jednu možnost, tudíž celková četnost byla 415. Zjistili jsme, že největší povědomí mají dotazovaní o DDM Astra (27 %) a o T-klubu (26 %). Poměrně známý je pro respondenty i Skaut Zlín (14 %) a Domino (13 %). Salesiánský klub (8 %) a Centrum pro rodinu (6 %) jsou již méně známé. Na úplném konci se objevil Handicap Zlín (3 %), Ostrov radosti (1 %) a Sarkander. Myslíme, že především Ostrov radosti by se měl více dostat do povědomí respondentů, jelikož je zde pro naši cílovou skupinu široká nabídka aktivit, kterou mohou využít. Navíc respondenti uvedli další místa (2 %), kde mohou trávit svůj volný čas, a to například: Cvak, Kamarád Nenuda, ateliér Zebra, Royal Rangers Zlín, Beat Up, Effect Proof nebo A7.

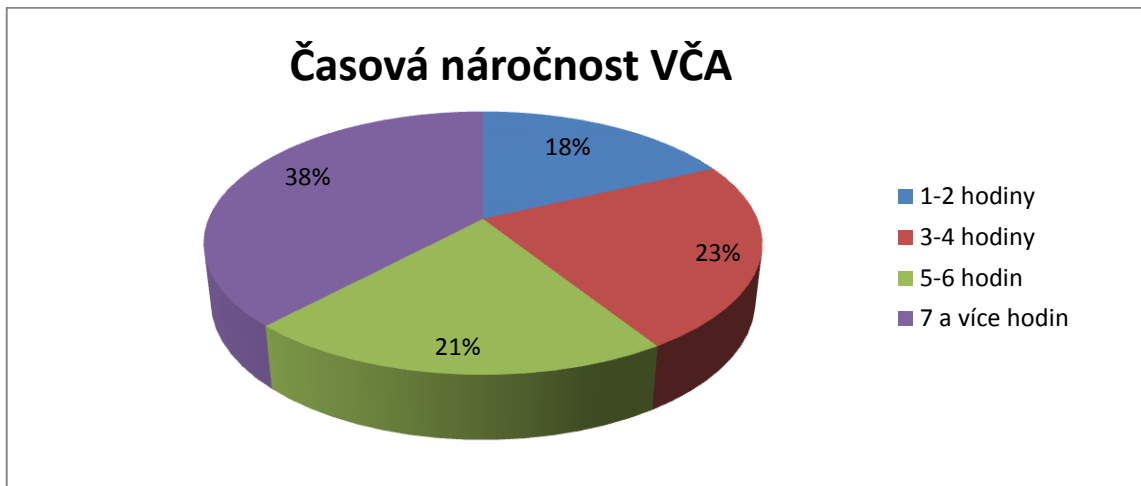
Dotazníková položka č. 12: Co děláš ve svém volném čase nejraději?

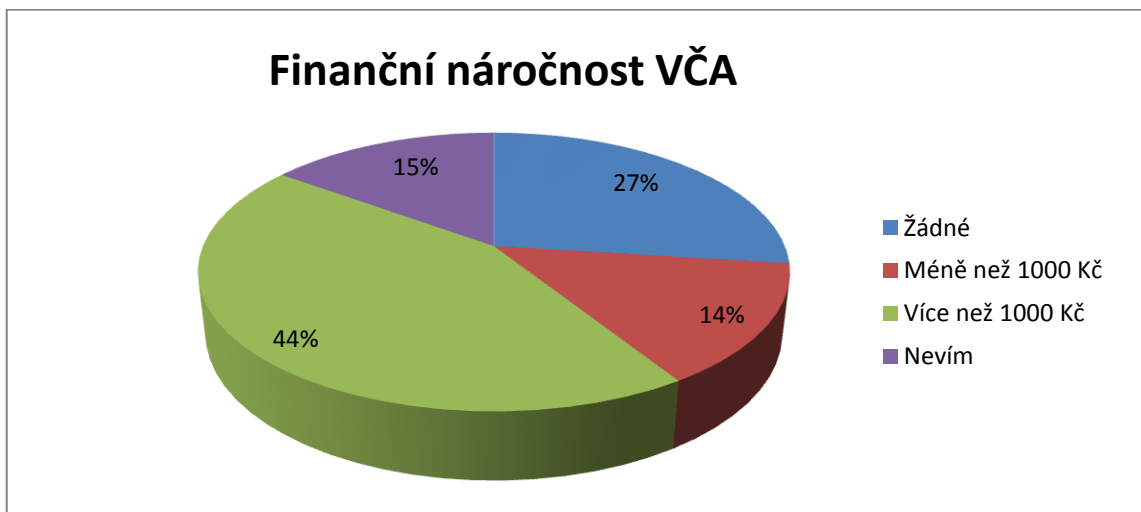
Graf č. 15: Nejoblíbenější činnosti respondentů ve volném čase

V této dotazníkové položce mohli respondenti sami vypsát, co dělají ve svém volném čase nejraději. Odpovědi byly následně zpracovány podle členění činností nacházejících se v podkapitole 3.2. Některé činnosti však pro svou specifickou povahu nemohly být zařazeny do žádné z oblastí, proto jsme je ponechali zvlášť.

Z celkového počtu 146 respondentů byla jako nejoblíbenější aktivita označována činnost tělovýchovná ve 41 %. Zde se vyskytovaly odpovědi jako: judo, jízda na kole, volejbal, fotbal, basketbal, lezení, karate, tenis, jízda na koni, plavání, gymnastika, aerobik, házená, inline hokej, MTB bike, skateboarding, rugby, běh a posilovna, box, airsoft, florbal, šerm, motocross, golf. Činnosti esteticko-výchovné byly zastoupeny v 17 %. V této oblasti se objevovaly následující odpovědi: tanec, zpěv, hra na klávesy, saxofon, čtení, kreslení, hraní na kytaru, klavír, hraní divadla. Ve 14 % uvedli respondenti počítač jako činnost, kterou dělají ve svém volném čase nejraději. Podobně bylo zastoupeno trávení času s blízkými, a to ve 12 %, kde převažovalo trávení času s kamarády a jen v jednom případě bylo uvedeno trávení času s rodinou. Spánek, poslouchání písniček a sledování seriálů/filmů jsme zařadili do skupiny pasivních činností, vyskytovaly se v 6 %. Ve 3 % se vyskytovaly činnosti technicko-praktické (lepení a barvení modelů, pečení, vyrábění videí), také činnosti přírodovědné (rybaření, chov potkanů, starání se o psa) a Skaut obdrželi 3 %. Odpověď učení spadá do oblasti společensko-vědní, která byla zastoupena jen 1 %.

Dotazníková položka č. 12A: Kolik hodin týdně se této aktivitě věnuješ?*Graf č. 16: Počet hodin týdně věnované nejoblíbenější VČA*

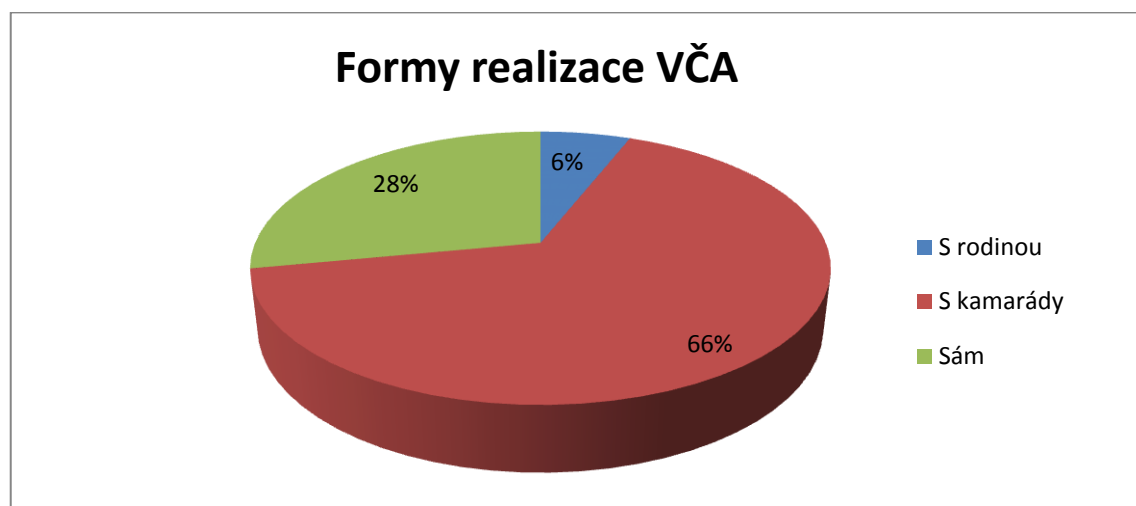
Respondenti své nejoblíbenější aktivitě věnují převážně 7 a více hodin, uvedlo tak 38 % respondentů, poté jsou to 3-4 hodiny u 23 % a 5-6 hodin u 21 % respondentů. 1-2 hodiny věnuje své nejoblíbenější aktivitě 18 % respondentů.

Dotazníková položka č. 12B: Kolik finančních prostředků (výdaje za kroužek i vybavení) vyžaduje tvá nejoblíbenější volnočasová aktivita?*Graf č. 17: Finanční náročnost nejoblíbenější VČA*

Co se týče finančních prostředků, které respondenti vynakládají za svou nejoblíbenější aktivitu, tak v převážné míře tato aktivita vyžaduje více než 1000 Kč, a to ve 44 % případech. Zajímavé je také zjištění, že naopak u 27 % respondentů nevyžaduje

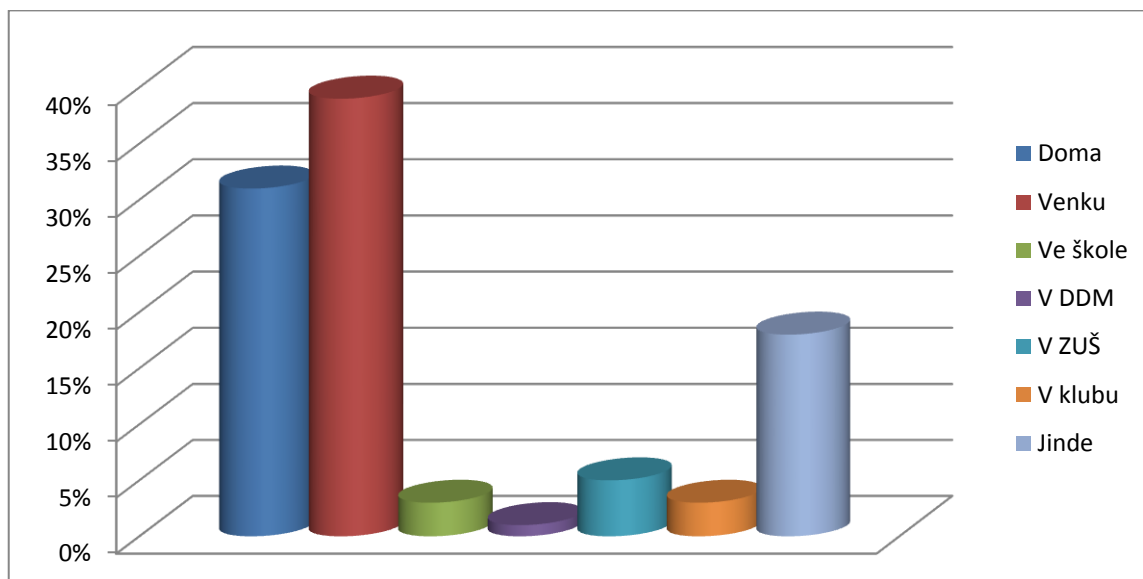
žádné finance. 14 % respondentů uvedlo, že jejich aktivita vyžaduje méně než 1000 Kč a 15 % neví, jaké jsou jejich výdaje za tuto aktivitu.

Dotazníková položka č. 12C: S kým provozuješ svou nejoblíbenější volnočasovou aktivitu?

Graf č. 18: Přítomnost další osoby při vykonávání nejoblíbenější VČA

Podle poznatků z vývojové psychologie se nám potvrdilo, že nejvíce, a to v 66 % případů, respondenti vykonávají uvedenou aktivitu s kamarády. 28 % respondentů odpovědělo, že uvedenou aktivitu vykonávají sami a pouhých 6 % respondentů s rodinou.

Dotazníková položka č. 12D: Kde provozuješ svou nejoblíbenější volnočasovou aktivitu?

Graf č. 19: Místo výkonu nejoblíbenější VČA

Jak vidíme z grafu, respondenti svou nejoblíbenější VČA příliš neprovozují v žádné formální instituci či volnočasovém zařízení. Naopak preferují neformální prostředí venku (39 %) nebo doma (31 %). V mnohem menším zastoupení označili respondenti ostatní místa výkonu své VČA. V ZUŠ ji vykonává 5 %, ve škole 3 %, v klubu také 3 % respondentů a v DDM pouhé 1 % respondentů. 18 % respondentů označilo možnost jinde. Jako místo, kde provozují svoji nejoblíbenější VČA, uváděli skatepark, jízdárnu, sportovní halu, hokejový stadion, horolezeckou stěnu Vertikon nebo Lázně Zlín.

5.3 Testování hypotéz

V této části ověříme **hypotézy**, které jsme si stanovili v úvodu praktické části. Tyto hypotézy ověříme pomocí statistické metody pro analýzu nominálních dat. Použijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku a test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Budeme pracovat na hladině významnosti 0,05, která vyjadřuje 5% pravděpodobnost neoprávněného odmítnutí nulové hypotézy.

Na základě výsledku v této části si budeme moci odpovědět na **vztahové** výzkumné otázky stanovené v úvodu praktické části.

VOV₁: Existuje vztah mezi frekvencí navštěvování kroužků pravidelně po škole a pohlavím respondentů?

H₁: V rámci přístupu dětí k organizovaným VČA navštěvují děvčata kroužky častěji než chlapci.

H₀: V návštěvnosti kroužků pravidelně po škole neexistuje mezi chlapci a děvčaty statisticky významný rozdíl.

H_A: V návštěvnosti kroužků pravidelně po škole existuje mezi chlapci a děvčaty statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 1: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát I

Pohlaví	Navštěvuje	Nenavštěvuje	Σ
Chlapci	66	10	76
Đívky	50	20	70
Σ	116	30	146

Tabulka č. 2: Výpočet testového kritéria chí-kvadrát I

P	O	P - O	(P - O) ²	(P-O) ² /O
66	60,40	5,60	31,36	0,519
10	15,60	-5,60	31,36	2,010
50	55,60	-5,60	31,36	0,564
20	14,40	5,60	31,36	2,178
146	146			5,271

$$x^2_{0.05}(1) = 3,841$$

$$x^2 = 5,271$$

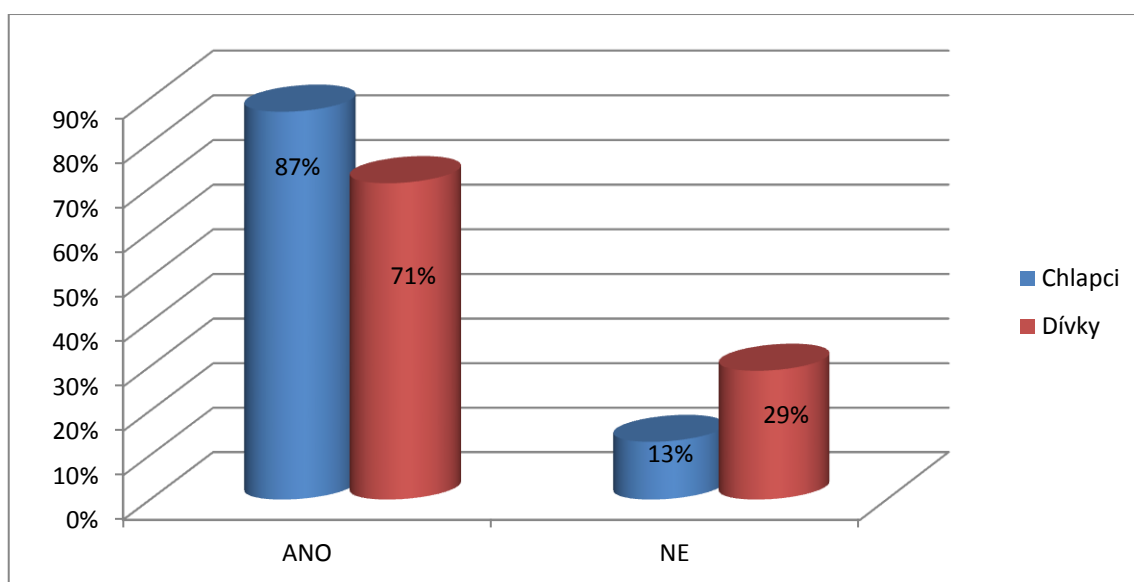
Mezi navštěvováním kroužků dětmi po škole a jejich pohlavím byl prokázán statisticky významný rozdíl. Odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní.

Na základě testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku jsme konstatovali, že mezi proměnnými je statisticky významný vztah. Podle Chrásky (2007, str. 35) můžeme zjistit, ve kterých polích se tento vztah projevuje. Pro interpretaci výsledků je vhodné použití tzv. znaménkového schématu. Při jeho konstrukci testujeme významnost rozdílů mezi pozorovanou a očekávanou četností v jednotlivých polích tabulky.

Tabulka č. 3: Výpočet testového kritéria „z“ a konstrukce znaménkového schématu

Pohlaví	Navštěvuje		Nenavštěvuje	
	z-skóre	znaménko	z-skóre	znaménko
Chlapci	1,01	0	-1,59	0
Dívky	-1,02	0	1,68	0

Prostřednictvím znaménkového schématu jsme zjistili, že mezi žádnou pozorovanou a očekávanou četností není statisticky významný rozdíl, a to ani na hladině významnosti 0,05, kde musí být hodnota z-skóre větší než 1,96.

Graf č. 20: Přehled přístupu dětí ke kroužkům z hlediska pohlaví.

Podle nejvyšší hodnoty ve znaménkovém schématu a také podle grafu můžeme konstatovat, že kroužky nejvíce nenavštěvují dívky. Tento výrok však není prokazatelný, jelikož rozdíl mezi pozorovanou a očekávanou četností v daném poli nebyl významný.

VOV₂: Existuje vztah mezi frekvencí navštěvování kroužků pravidelně po škole a místem bydliště?

H₂: V rámci přístupu dětí k organizovaným VČA navštěvují děti z města kroužky častěji než děti z vesnice.

H₀: V návštěvnosti kroužků pravidelně po škole neexistuje mezi dětmi z města a z vesnice statisticky významný rozdíl.

H_A: V návštěvnosti kroužků pravidelně po škole existuje mezi dětmi z města a z vesnice statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 4: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát II

Bydliště	Navštěvuje	Nenavštěvuje	Σ
Město	97	22	119
Vesnice	19	8	27
Σ	116	30	146

Tabulka č. 5: Výpočet testového kritéria chí-kvadrát II

P	O	P - O	(P - O) ²	(P-O) ² /O
97	94,55	2,45	6,01	0,064
22	24,45	-2,45	6,01	0,246
19	21,45	-2,45	6,01	0,280
8	5,55	2,45	6,01	1,084
146	146			1,674

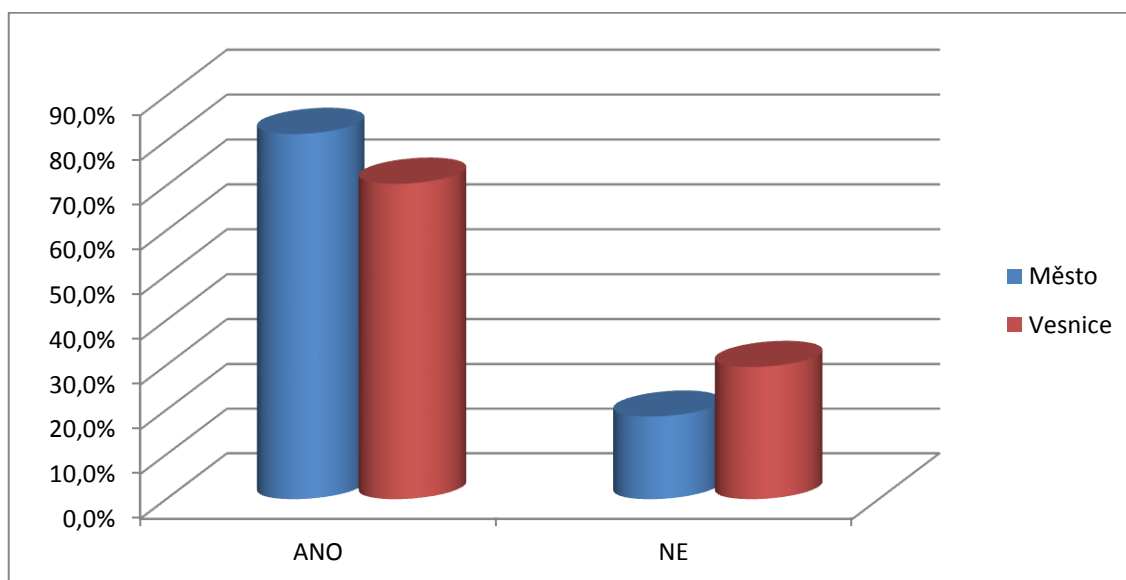
$$x^2_{0,05} (1) = 3,841$$

$$x^2 = 1,674$$

Mezi navštěvováním kroužků dětmi po škole a jejich bydlištěm nebyl prokázán statisticky významný rozdíl. Přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní.

I když se mezi proměnnými neprokázal statistický významný vztah, na grafu č. 21 můžeme vidět, že do žádného kroužku nechodí spíše děti z vesnice než děti z města. Tento výrok však nemůžeme považovat jako závazný, jelikož test nezávislosti chí-kvadrát neprokázal jeho významnost, což může být způsobeno nízkým zastoupením respondentů z vesnice.

Na grafu č. 21 můžeme vidět, že děti z města (119) navštěvují alespoň 1 kroužek týdně v 81,5% . Do žádného kroužku nechodí 18,5 % respondentů. U dětí z vesnice (27) navštěvuje alespoň 1 kroužek týdně 70,4 % a 29,6 % respondentů nenavštěvuje kroužek žádný.

Graf č. 21: Přehled přístupu dětí ke kroužkům z hlediska bydliště.

VOV₃: Existuje vztah mezi preferencí VČA podle oblíbenosti a pohlavím respondentů?

H₃: V rámci preference VČA podle oblíbenosti se děvčata věnují více esteticko-výchovným činnostem než chlapci.

H₀: Mezi chlapci a děvčaty neexistuje statisticky významný rozdíl v preferenci různých druhů volnočasových aktivit.

H_A: Mezi chlapci a děvčaty existuje statisticky významný rozdíl v preferenci různých druhů volnočasových aktivit.

Tabulka č. 6: Kontingenční tabulka I

Pohlaví	Přírodovědné + Skaut	Esteticko-výchovné	Sport	Relax	Pasivní	Σ
Chlapci	6	6	37	9	18	76
Dívky	2	19	23	15	11	70
Σ	8	25	60	24	29	146

Abychom splnili všechny podmínky pro použití testu nezávislosti chí-kvadrát (očekávaná četnost musí být větší než 1; očekávané četnosti nesmí být menší než 5 u více jak 20 % polí kontingenční tabulky), museli jsme některé oblasti předchozího dělení upravit následovně:

V 1. skupině aktivit se nachází Skaut + aktivity zaměřené na přírodu (rybaření, chov potkanů, starání se o psa).

Do 2. skupiny jsou zařazeny esteticko-výchovné aktivity jako: tanec, zpěv, divadlo, čtení, malování, hra na klavír/kytaru/saxofon.

Ve 3. skupině jsou sportovní aktivity: fotbal, judo, jízda na kole, lezení, skákání na trampolíně, basketbal, karate, šerm, tenis, jízda na koni, gymnastika, plavání, házená, volejbal, aerobik, skateboard, airsoft, rugby, posilování, florbal, golf.

4. skupina s označením Relax zahrnuje trávení volného času s blízkými a aktivity jako lepení modelů, ruční práce nebo pečení (technicko-praktické činnosti) a učení (společensko-vědní).

V 5. skupině se nachází aktivity pasivní jako hra na počítači, spánek, odpočinek, poslouchání písní, sledování seriálů/filmů.

Tabulka č. 7: Výpočet testového kritéria chí-kvadrát pro kontingenční tabulku I

P	O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
6	4,00	2,00	3,37	0,809
6	13,01	-7,01	49,19	3,780
37	31,23	5,77	33,26	1,065
9	12,49	-3,49	12,20	0,977
18	15,10	2,90	8,43	0,559
2	3,84	-1,84	3,37	0,878
19	11,99	7,01	49,19	4,104
23	28,77	-5,77	33,26	1,156
15	11,51	3,49	12,20	1,060
11	13,90	-2,90	8,43	0,607
146	146			14,995

$$\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$$

$$\chi^2 = 14,995$$

Mezi oblíbeností jednotlivých VČA a pohlavím byl prokázán statisticky významný rozdíl. Odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní.

Pro přesnější interpretaci statisticky významného vztahu mezi proměnnými použijeme znaménkové schéma.

Tabulka č. 8: Výpočet testového kritéria „z“

Pohlaví	Přírodovědné + Skaut	Esteticko-výchovné	Sport	Relax	Pasivní
Chlapci	1,01	-2,03	1,21	-0,90	0,82
Dívky	-1,01	2,11	-1,25	0,90	-0,84

Tabulka č. 9: Znaménkové schéma pro kontingenční tabulku

Pohlaví	Přírodovědné + Skaut	Esteticko-výchovné	Sport	Relax	Pasivní
Chlapci	0	-	0	0	0
Dívky	0	+	0	0	0

Pouze v tomto případě se potvrdila námi stanovená věcná hypotéza a můžeme tudíž vyslovit následující výrok: Dívky preferují ve svém volném čase více esteticko-výchovné činnosti než chlapci.

VOV₄: Existuje vztah mezi preferencí VČA podle oblíbenosti a místem bydliště?

H₄: V rámci preference VČA podle oblíbenosti se děti z města věnují více pasivním VČA než děti z vesnice.

H₀: Neexistuje statisticky významný rozdíl v preferenci různých druhů volnočasových aktivit podle místa bydliště dětí.

H_A: Existuje statisticky významný rozdíl v preferenci různých druhů volnočasových aktivit podle místa bydliště dětí.

Tabulka č. 10: Kontingenční tabulka II

Bydliště	Přírodovědné + Skaut	Esteticko-výchovné	Sport	Relax	Pasivní	Σ
Město	6	18	45	20	28	117
Vesnice	2	7	15	4	1	29
Σ	8	25	60	24	29	146

Tabulka č. 11: Vypočet testového kritéria chí-kvadrát pro kontingenční tabulku II

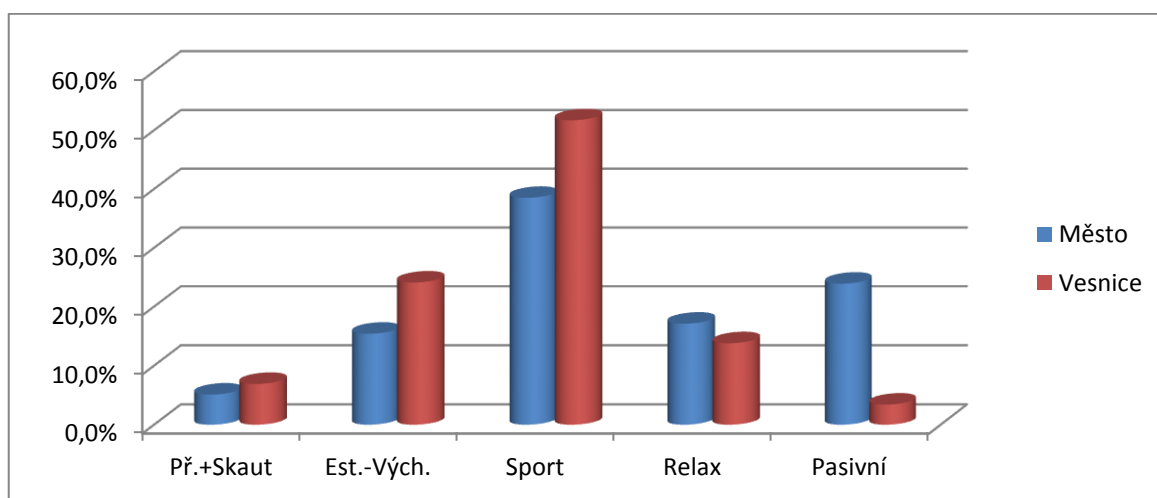
P	O	P - O	(P - O) ²	(P-O) ² /O
6	6,41	-0,41	0,17	0,026
18	20,03	-2,03	4,14	0,207
45	48,08	-3,08	9,50	0,198
20	19,23	0,77	0,59	0,031
28	23,24	4,76	22,66	0,975
2	1,59	0,41	0,17	0,106
7	4,97	2,03	4,14	0,833
15	11,92	3,08	9,50	0,797
4	4,77	-0,77	0,59	0,123
1	5,76	-4,76	22,66	3,934
146	146,00			7,230

$$\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$$

$$\chi^2 = 7,230$$

Mezi oblíbeností jednotlivých VČA u dětí a jejich bydlištěm nebyl prokázán statisticky významný rozdíl. Přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní.

Mezi proměnnými nebyl prokázán statisticky významný vztah, pravděpodobně z důvodu nízkého zastoupení dětí z vesnice. Z grafu však můžeme vidět, že výrazně převažuje pasivní oblast v rámci preference VČA podle oblíbenosti u dětí z města než u dětí z vesnice. Z celkového počtu 119 dětí z města se věnuje 5,1 % aktivitám zaměřených na přírodu, 15,4 % volí nejraději esteticko-výchovné aktivity, 38,5 % sport, 17,1 % má nejraději aktivity zaměřené na relax a 23,9 % respondentů volí pasivní aktivity. Děti z vesnice (27) nejraději volí sport 51,7 %, dále esteticko-výchovné aktivity 24,1 %, v 13,8 % preferují aktivity spojené s relaxem, 6,9 % mají nejraději aktivity zaměřené na přírodu a pouze 3,4 % z nich se nejraději věnuje pasivním činnostem.

Graf č. 22: Přehled VČA podle oblíbeností u dětí z hlediska bydliště.

6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

V následující kapitole budeme interpretovat získané výsledky podle stanovených výzkumných otázek.

Výzkumná otázka č. 1: Jaký je přístup dětí k pravidelným volnočasovým aktivitám v kroužcích?

Pro zodpovězení dané výzkumné otázky nám posloužily informace získané z dotazníkové položky 4, 5 a 6. Ty zjišťují přístup dětí k pravidelným volnočasovým aktivitám v kroužcích, konkrétně účast či neúčast ve VČA, jejich zaměření, místo výkonu a důvody účasti, ale také důvody neúčasti v kroužcích. K této popisné otázce se vztahují otázky vztahové VOV₁ a VOV₂. Odpovědi na ně nám pomohou k porovnání frekvencí navštěvování kroužků podle pohlaví respondentů a podle místa bydliště.

V rámci analýzy dat jsme zjistili, že většina respondentů navštěvuje po škole pravidelně nějaký kroužek. U chlapců 87 % z počtu 76 chlapců a 71 % z celkového počtu 70 děvčat navštěvuje alespoň jeden kroužek týdně. Test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku ukázal, že frekvence navštěvování VČA se liší z hlediska pohlaví, z hlediska bydliště tomu tak však není.

Pro konkrétní interpretaci jsme použili znaménkové schéma, to však neukázalo významnější rozdíl mezi pozorovanou a očekávanou četností. Na grafu č. 20 však můžeme vidět, že do žádného kroužku nechodí spíše děvčata než chlapci. Tento výrok však není prokazatelný, jelikož rozdíl mezi pozorovanou a očekávanou četností v daném poli nebyl statisticky významný. Děvčata nejvíce argumentovala tím, že nemají dostatek času nebo je nabídka nezaujala.

Respondenti, kteří navštěvují nějaký kroužek, mají v průměru 2 kroužky týdně. 40 % z nich volí 1 kroužek týdně, 2 kroužky má 31 % a 18% respondentů navštěvuje 3 kroužky týdně. Velmi nízké zastoupení má pak ještě počet 4, 5, 6, 7 a 9 kroužků za týden. Průměrný počet 2 kroužky za týden můžeme považovat za ideální. Počet 5 a více kroužků za týden shledáváme pro dítě poměrně zatěžujícím, naštěstí se objevuje jen ve velmi nízkém zastoupení, což můžeme být způsobeno i nesprávným pochopením otázky (ne týdně, ale celkově).

V zaměření kroužků silně převažují aktivity tělovýchovné a esteticko-výchovné. Nejmenší zastoupení mají kroužky zaměřené na počítače a výpočetní techniku (3 %), což je zajímavé ve srovnání se zastoupením aktivit preferovaných podle oblíbenosti, kde počítač volí 14 % respondentů.

V dotazníkové položce, která zjišťovala zařízení, kde respondenti tráví svůj volný čas, převládla odpověď, že do žádného zařízení nechodí (37 %). Tento výsledek pravděpodobně plyne z nesprávného pochopení otázky, protože v předešlé otázce většina uvedla, že nějaký kroužek navštěvuje. Nejspíše chtěli touto odpovědí říci, že nechodí do žádného z nabízených zařízení (DDM, NZDM, ZUŠ nebo ZŠ). Ve 26 % respondenti uvedli, že chodí do jiného zařízení, než bylo v nabídce. Poměrně hojně volí ZUŠ (20 %), kdežto DDM, NZDM a ZŠ se vyskytly v pozadí navštěvovaných zařízení pro trávení volného času.

Stěžejním důvodem účasti respondentů ve VČA je to, že je baví. Pozitivním zjištěním je, že druhým nejvíce zastoupeným důvodem bylo, že se naučí něco nového. Přirozeně významnou roli hraje v tomto období i důvod, že poznají nové lidi a že tam chodí kamarádi. V účasti ve VČA hraje u respondentů nejnižší roli to, že je zdarma (1 %).

Výzkumná otázka č. 2: Jaké aktivity děti ve svém volném čase preferují podle oblíbenosti?

Dotazníková položka č. 12 nám zajistila potřebné odpovědi k zodpovězení dané výzkumné otázky. Naším cílem bylo zjistit typ aktivity, kterou respondenti aktuálně vykonávají nejraději, kolik hodin týdně se jí věnují, jak je finančně náročná a s kým a kde ji vykonávají. Účelem dotazníkové položky č. 9 bylo naopak zjistit, jakou aktivitu by respondenti chtěli vyzkoušet v budoucnu. K této popisné výzkumné otázce se vztahují otázky vztahové VOV₃ a VOV₄. Odpovědi na ně nám pomohou k porovnání preferencí VČA podle oblíbenosti z hlediska pohlaví respondentů a z hlediska místa bydliště.

Bylo zjištěno, že respondenti nejraději ve svém volném čase volí aktivity spojené se sportem, ty dramaticky převyšují všechny ostatní ve 41 %. Vyrovnaná je pak volba aktivit zaměřených esteticko-výchovně, spojených s počítačem nebo trávením času

s blízkými. Dále byly zastoupeny aktivity pasivní, Skaut a technicko-praktické, přírodovědné či společensko-vědní činnosti.

Zajímalo nás, zda se liší preference dětí k jednotlivým VČA podle oblíbenosti. Prostřednictvím testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku jsme zjistili, že z hlediska pohlaví existuje statisticky významný rozdíl mezi oblíbeností jednotlivých VČA. Znaménkové schéma odhalilo, že dívky preferují ve svém volném čase více esteticko-výchovné činnosti než chlapci. Z hlediska bydliště nebyl pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku prokázán statisticky významný vztah mezi oblíbeností jednotlivých VČA. Z grafu č. 22 však můžeme vidět větší zastoupení pasivních aktivit u dětí z města než z vesnice. Tento výrok však nemůžeme brát jako relevantní, jelikož nebyl potvrzen statisticky významný rozdíl. Domníváme se, že je to způsobeno nízkým zastoupením respondentů z vesnice.

Nabízená časová náročnost zvolených oblíbených VČA je poměrně vyrovnaná. Nejčastěji je zastoupena možnost 7 a více hodin týdně. 44 % uvedených aktivit vyžaduje více než 1000 Kč. Méně než 1000 Kč nebo žádné výdaje vyžaduje obdobné procento aktivit. Ostatní nemají přehled o vynaložených financích. Nejoblíbenější aktivitu děti provozují ve více než v polovině případů s kamarády. Tento údaj nás nepřekvapuje, jelikož podle odborné literatury je v tomto období sdružování se s vrstevníky přirozeným jevem. Více než čtvrtina provozuje tuto aktivitu o samotě a ostatní s rodinou. Nejčastěji vykonávají respondenti svoji nejoblíbenější aktivitu venku nebo doma, mnohem méně je to ZUŠ, ZŠ, klub nebo DDM.

V rámci otázky týkající se aktivity, kterou by respondenti chtěli vyzkoušet v budoucnu, opět dominovaly aktivity zaměřené na sport. Dále byla významně zastoupena odpověď, kdy respondenti nevědí, co by chtěli v budoucnu vyzkoušet, nebo nechtějí vyzkoušet nic. Právě pro tuto skupinu jedinců by zde měla být vytvořena smysluplná nabídka VČA, která je snadno dostupná. Naše cílová skupina by s ní měla být seznamována, aby se pomocí primární prevence zabránilo sklouznutí k patologické formě chování. Někteří respondenti by chtěli vyzkoušet hudební, umělecký kroužek či fotografování. V dalších případech mají zájem také o tanec, lezení nebo studium jazyků spojené s cestováním.

Výzkumná otázka č. 3: Jaké zdroje informací o možnostech trávení volného času ve Zlíně děti využívají?

Odpovědi z dotazníkové položky č. 7 a 8 nám posloužily k zodpovězení výzkumné otázky č. 3. Ta zjišťuje dostupné a preferované informační zdroje o možnostech trávení volného času ve Zlíně.

V případě výběru z nabízených informačních zdrojů bylo zastoupení poměrně vyrovnané. Jako nejčastější zdroj informací o nabídce VČA byl zvolen internet, o něco méně byli uváděni spolužáci, kamarádi mimo školu, dále škola a rodiče. Respondenti doplnili nabídku o plakáty ve městě a časopis jako zdroj odkud se dozvídají o VČA. Pokud však měli respondenti sami vypsát nejlepší způsob, jak se dozvědět o VČA, rozdílů byly markantnější. Na prvním místě se opět objevil internet. Téměř totožné zastoupení měli kamarádi. Mnohem méně respondenti uváděli, jako nejlepší způsob získávání informací o VČA, školu a rodiče. Ve výčtu preferovaných zdrojů se dále objevily letáky/plakáty, vlastní iniciativa, spolužáci, známí nebo televize.

Výzkumná otázka č. 4: Které organizace pro volný čas ve Zlíně děti znají?

K této výzkumné otázce se vztahuje dotazníková položka č. 11, prostřednictvím které jsme u respondentů zjistili jejich znalost organizací pro volný čas ve Zlíně.

Na základě analýzy dat jsme zjistili, že respondenti mají největší povědomí o DDM Astra a o T-klubu Zlín. Dále se na poměrně dobrém stupni obeznámenosti umístil Skaut, Domino, Salesiánský klub či Centrum pro rodinu. Jako nejméně známá volnočasová organizace byl zvolen Handicap Zlín, Ostrov radosti a Sarkander. Jako další organizace respondenti sami uvedli například Cvak, Kamaráda Nenudu či ateliér Zebra.

Překvapilo nás především velmi nízké povědomí o SVČ Ostrov radosti, které je zaměřeno obdobně jako DDM Astra či NZDM T-klub. Možným důvodem neznalosti tohoto střediska je jeho lokalizace mimo centrum Zlína. Bylo by vhodné dostat toto středisko více do povědomí naší cílové skupiny, například pomocí informačních zdrojů zmíněných výše.

Výzkumná otázka č. 5: Jsou děti spokojeny s nabídkou volnočasových aktivit ve Zlíně, popř. co jim schází?

K dosažení této výzkumné otázky slouží dotazníková položka č. 10, na základě které jsme u respondentů zjistili jejich spokojenost se současnou nabídkou volnočasových aktivit ve Zlíně.

Z výzkumného šetření jsme zjistili, že 60 % respondentů je s nabídkou VČA ve Zlíně spokojeno, což je pozitivní, ne však příliš přesvědčivé zjištění. Čtvrtina dotazovaných nedokázala posoudit, zdali je nabídka VČA ve Zlíně dostačující. Ostatním (14 %) přijde nabídka nedostatečná. Jako důvod této odpovědi uvedli, že jim zde schází: dobrý jezdecký klub, baletní kroužek, vodácký kroužek, hip-hopové taneční skupiny, fotografický kroužek, synchronizované plavání (akvabely), více gymnastických klubů, kurz skládání elektro-house hudby, lepší cyklo zázemí, basketbal, aquapark, kroužek A-capella, pořádný krytý skatepark. Uvedené aktivity jsou hodně specifické a je otázkou, zdali by se kapacitně zaplnily, pokud by byly realizovány. Výše zmiňované volnočasové organizace by se však mohly inspirovat výčtem těchto aktivit a některou z nich by případně mohly začlenit do své nabídky. Podnikatelské subjekty by mohly účelně investovat například do krytého skateparku nebo aquaparku. Vhodné by bylo také vytvoření hudebního kroužku zaměřeného na netradiční hudební umění, jako je např. kurz skládání elektro-house hudby nebo kroužek A-capella.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Volnočasové aktivity a především výchova ve volném čase hrají důležitou roli ve formování dospívajícího jedince jak po stránce fyzické tak duševní. Tyto aktivity působí na celou osobnost pubescenta a poskytují jakýsi únik od každodenních povinností jako je škola, učení, pomoc v domácnosti apod. Jedinec potřebuje být v kontaktu s realitou prostřednictvím volnočasových aktivit, které jsou dobrou cestou k obraně proti všudypřítomné reklamě nabízející snový svět bezmezného konzumu. Když už se dítě rozhodne pro nějakou aktivitu, někdy neví, jak si ji v tak široké nabídce vybrat. Chceme proto dětem pomoci umět se orientovat v široké nabídce možností, aby na ni dokázaly adekvátně reagovat a nezůstaly u pasivního trávení volného času. Jak toho ale dosáhnout?

Podle výsledků v našem výzkumném šetření jsme se dozvěděli, že pro naši cílovou skupinu je nejlepší způsob, jak se dozvědět o volnočasové aktivitě, internet nebo kamarádi. Řešením by proto mohla být webová stránka zaměřená přímo na volnočasové aktivity ve Zlíně. Mohla by být například součástí již existující oficiální stránky města Zlína www.zlin.eu. Zde můžeme nalézt stránku „Kultura, sport a volný čas“, na které je již zpracován přehled kulturních organizací. Na té samé stránce, ale v záložce „Jsem turista“ můžeme nalézt přehled sportovních zařízení a sportovních klubů. Dostáváme zde poměrně obsáhlý souhrn míst, kde můžeme trávit volný čas. Informace jsou však nejednotné a musíme se k nim „proklikat“. Další stránkou, která poskytuje vhled do možností trávení volného času ve Zlíně, je www.rodinavezline.cz. Zde můžeme nalézt přehledné rozdělení kroužků podle zaměření. Nikde však není k dispozici internetová stránka, která by byla komplexně zaměřená na volnočasové aktivity ve Zlíně.

Bylo by vhodné vytvořit webovou stránku o volnočasových aktivitách ve Zlíně, popřípadě stránku facebookovou, která by byla logicky strukturovaná a diferencovaná. Zde by mohl být přehled jednotlivých zájmových činností dělených jako činnosti pravidelné (činnosti zájmových útvarů), příležitostné (exkurze, besedy, soutěže, olympiády apod.) nebo táborové. Dále by mohly být činnosti děleny podle místa/způsobu uskutečňování jako je zájmový útvar (kroužek, soubor, klub, oddíl), spontánní aktivity v SVČ nebo hromadně (festivaly, slavnosti, sportovní akce). Skvělým pomocníkem by byl generátor, který by návštěvníkům stránek pomáhal vyhledat aktivity podle jejich potřeby. Například pokud by chtěli vyhledat VČA podle věku (předškolní věk, školní věk – 1. stupeň, 2. stupeň, 15+), podle doby výkonu VČA (den, týden, víkend, prázdniny), podle obsahu zájmové činnosti

(společenskovední, technicko-praktické, přírodovědné, esteticko-výchovné, tělovýchovné, PC, Skaut). V neposlední řadě také podle toho, zda je VČA zdarma či za poplatek nebo podle toho, jestli je pro osoby se zdravotním postižením (bezbariérový přístup), pro osoby se zrakovým/sluchovým postižením apod. Podrobné dělení by mohlo být podle typu aktivní formy trávení volného času (manuální, fyzické, kulturní, intelektuální, sociální), anebo také podle dělení kulturních zařízení (muzeum, galerie, divadlo, kino, knihovna, hvězdárna, zoologická zahrada).

Jak bylo již několikrát zmiňováno v teoretické části a také v mottu této bakalářské práce, je nutné zajistit kvalitní podmínky pro trávení volného času. Ve Zlíně je poměrně široká nabídka volnočasových aktivit, je však nutné zajistit, aby se v ní děti dokázaly orientovat. Výše nastíněné doporučení by mohlo být možným řešením této situace.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsme se zabývali volnočasovými aktivitami dětí 8. a 9. tříd základních škol ve Zlíně. Zaměřili jsme se na to, jakým způsobem tato cílová skupina tráví svůj volný čas. Naším cílem bylo zjistit, jakým aktivitám dávají pubescenti přednost, ať už je jejich volný čas organizován, či nikoliv. Dalším záměrem této práce bylo zjistit, zdali jsou pubescenti s nabídkou volnočasových aktivit ve Zlíně spokojeni, případně co jim zde chybí.

Touto problematikou jsme se zabývali z důvodu, že je aktuální a „živá“. Způsoby trávení volného času se v posledních letech neustále proměňují. Podle našeho názoru je nutné sledovat tyto změny, abychom mohli adekvátně reagovat a nabídku upravovat podle potřeb cílové skupiny. Jak se píše i v odborné literatuře, kvalitní nabídka volnočasových aktivit je dobrou prevencí sociálně-patologických jevů.

Dnešní doba je pro dospívajícího jedince náročná. Dostává se mu sice široké spektrum možností, ale mnohdy se v něm sám ztrácí. Svoboda znamená zodpovědnost za své chování, pro dítě však není jednoduché určit, co je pro něj v životě skutečně důležité. Děti potřebují pomocnou ruku k nalezení smyslu jejich života a právě volnočasové aktivity jsou místem, kde jedinci přijdou na to, co je naplňuje a čemu by se chtěli v budoucnu věnovat.

V teoretické části této bakalářské práce jsme se seznámili s volným časem a jeho oblastmi, které se vztahují k naší cílové skupině. V rámci druhé kapitoly jsme si vymezili vývojová specifika období pubescence, což nám pomohlo k porozumění typických projevů chování a jednání pubescentů. V poslední kapitole teoretické části jsme se blíže zaměřili na volnočasové aktivity, na zařízení a zájmové činnosti, které jsou dospívajícím ve Zlíně k dispozici.

V praktické části jsme se zabývali pedagogickým výzkumem, který byl uskutečněn na pěti základních školách ve Zlíně, konkrétně v devíti třídách. Díky tomuto výzkumnému šetření jsme získali alespoň částečný přehled o tom, jak děti 8. a 9. tříd ve Zlíně tráví svůj volný čas. Výsledky většinou potvrzují současné trendy ve společnosti i dosavadní poznatky pedagogických a psychologických disciplín.

V úvodu této práce jsme zmiňovali dva výzkumy zaměřené na problematiku volnočasových aktivit. V porovnání s nimi se výsledky shodují v tom, že děti ve věku 6-15 let navštěvují nějaký kroužek alespoň jedenkrát do týdne ve třech čtvrtinách případů.

Ve výzkumu Národního institutu dětí a mládeže navštěvují děti nejčastěji (33 %) dvě volnočasové aktivity týdně, v našem výzkumném šetření má největší zastoupení (40 %) jedna volnočasová aktivita týdně. Shodujeme se však v procentuálním zastoupení u dvou aktivit týdně, a to zhruba ve třetině případů. Shodu můžeme naleznout také v důvodu účasti v kroužku, a to, že je daná aktivita baví. Naopak, co se týče neúčasti v kroužku, důvodem ve výzkumu Národního institutu dětí a mládeže byl nezájem, špatný dosah či finance. V našem výzkumu hrálo roli především to, že respondenty nabídka nezaujala nebo nemají dostatek času. Vzájemná shoda je i v zaměření kroužků, nejvíce jsou navštěvovány tělovýchovné činnosti a činnosti esteticko-výchovné (především u dívek), značnou roli hrají i aktivity společensko-vědní. V tom, jak tráví děti ve věku 13-15 let svůj volný čas po škole, se výsledky liší. Ve výzkumu Národního institutu dětí a mládeže je na předním místě televize, poslech hudby, prosté „bytí venku“, počítač a nicnedělání. V našem výzkumném šetření na prvním místě převážily sportovní aktivity, dále esteticko-výchovné činnosti, počítač a trávení času s blízkými, což je pro toto věkové období typické. Můžeme tedy říci, že pubescenti ve Zlíně tráví svůj čas po škole aktivněji než ve výzkumu zaměřeném na celé území našeho státu.

Prostřednictvím analýzy dat a interpretace výsledků bylo dosaženo cílů stanovených v úvodu praktické části této práce. Výsledky výzkumného šetření by mohly být v praxi dále využity například ke zkvalitňování a rozšiřování současné nabídky volnočasových aktivit ve Zlíně. Věříme, že získané poznatky budou přínosné jak pro volnočasové organizace, tak pro vedení města či podnikatelské subjekty, které se zajímají o danou problematiku. V neposlední řadě budou sloužit jako inspirace pro základní školy, na kterých tento výzkum byl realizován, a které autorku požádaly o výsledky výzkumného šetření. Jako velké pozitivum vypracování této bakalářské práce vnímáme i osobní obohacení a proniknutí do problematiky trávení volného času v dané lokalitě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKALÁŘ, Eduard, 1978. *Umění odpočívat*. Praha: Práce. ISBN 24-103-78.
- [2] ČÁP, Jan, 1997. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-534-3.
- [3] ČERTÍK, Miroslav a Věra FIŠEROVÁ, 2009. *Volný čas, životní styl a cestovní ruch*. Praha: Vysoká škola hotelová v Praze 8. ISBN 978-80-86578-93-4.
- [4] GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [5] HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ, 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [6] HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- [7] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [8] JANIŠ, Kamil, 2009. *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd. ISBN 978-80-7248-530-7.
- [9] KNOTOVÁ, Dana, 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.
- [10] KOPŘIVA, Pavel, 2008. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála. ISBN 978-80-904030-0-0.
- [11] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.
- [12] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- [13] NĚMEC, Jiří, 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 8073150123.

- [14] PÁVKOVÁ, Jiřina, 2002. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 8071787116.
- [15] VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

Internetové zdroje

- [16] ATELIÉR ZEBRA, [©2014]. *O nás* [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.zebrazlin.cz/>
- [17] BOCAN, Miroslav et al., 2012. Hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let. In: *Děti v ringu dnešního světa* [online]. [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/userfiles/file/KPZ/vystupy/01-vyzkumy/deti-v-ringu-dnesniho-sveta.pdf>
- [18] BRANDER, Patricia et al., 2012. Manual for human rights education with young people. In: *Compass* [online]. [cit. 2014-02-06]. Dostupné z: http://eycb.coe.int/compass/en/pdf/compass_2012_inside_FINAL.pdf
- [19] CEPEK, Aleš, [©2013]. Junák – svaz skautů a skautek ČR. *Co je vlastně skauting?* [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.skautizlinsko.cz/>
- [20] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2002. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže* [online]. [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/Volnycas.pdf>
- [21] ŠIMKOVA, Svatava. *O volném času dětí a mimoškolní výchově na vlnách Českého rozhlasu*. In: *RVP* [online]. 2012 [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/N/16529/o-volnem-casu-deti-a-mimoskolni-vychove-na-vlnach-ceskeho-rozhlasu.html/>
- [22] ZLÍN, ©2014. Oficiální stránky města Zlína. *Sportovní kluby* [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/sportovni-kluby-cl-710.html>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
DDM	Dům dětí a mládeže
např.	například
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
PC	počítače
popř.	popřípadě
s.	strana
ŠK	Školní klub
VČA	volnočasové aktivity
ZŠ	Základní škola
ZUŠ	Základní umělecká škola

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf č. 1: Věkové složení respondentů</i>	46
<i>Graf č. 2: Přehled zastoupení respondentů podle pohlaví</i>	47
<i>Graf č. 3: Místo bydliště respondentů</i>	47
<i>Graf č. 4: Pravidelná účast respondentů v organizovaných aktivitách</i>	48
<i>Graf č. 5: Počet organizovaných aktivit týdně</i>	48
<i>Graf č. 6: Zaměření organizovaných VČA</i>	49
<i>Graf č. 7: Důvod neúčasti v organizovaných VČA</i>	50
<i>Graf č. 8: Zařízení, ve kterém respondenti tráví svůj volný čas</i>	51
<i>Graf č. 9: Důvod účasti VČA</i>	52
<i>Graf č. 10: Zdroje informací o VČA</i>	53
<i>Graf č. 11: Nejlepší zdroje informování o VČA</i>	53
<i>Graf č. 12: Přehled aktivit, které by chtěli respondenti vyzkoušet</i>	54
<i>Graf č. 13: Spokojenost respondentů s nabídkou VČA ve Zlíně</i>	55
<i>Graf č. 14: Povědomí respondentů o volnočasových organizacích ve Zlíně</i>	56
<i>Graf č. 15: Nejoblíbenější činnosti respondentů ve volném čase</i>	57
<i>Graf č. 16: Počet hodin týdně věnované nejoblíbenější VČA</i>	58
<i>Graf č. 17: Finanční náročnost nejoblíbenější VČA</i>	58
<i>Graf č. 18: Přítomnost další osoby při vykonávání nejoblíbenější VČA</i>	59
<i>Graf č. 19: Místo výkonu nejoblíbenější VČA</i>	60
<i>Graf č. 20: Přehled přístupu dětí ke kroužkům z hlediska pohlaví</i>	62
<i>Graf č. 21: Přehled přístupu dětí ke kroužkům z hlediska bydliště</i>	64
<i>Graf č. 22: Přehled VČA podle oblíbenosti u dětí z hlediska bydliště</i>	67

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka č. 1: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát I .....</i>	<i>61</i>
<i>Tabulka č. 2: Výpočet testového kritéria chí-kvadrát I.....</i>	<i>61</i>
<i>Tabulka č. 3: Výpočet testového kritéria „z“ a konstrukce znaménkového schématu .....</i>	<i>62</i>
<i>Tabulka č. 4: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát II .....</i>	<i>63</i>
<i>Tabulka č. 5: Výpočet testového kritéria chí-kvadrát II .....</i>	<i>63</i>
<i>Tabulka č. 6: Kontingenční tabulka I .....</i>	<i>64</i>
<i>Tabulka č. 7: Výpočet testového kritéria chí-kvadrát pro kontingenční tabulku I .....</i>	<i>65</i>
<i>Tabulka č. 8: Výpočet testového kritéria „z“ .....</i>	<i>66</i>
<i>Tabulka č. 9: Znaménkové schéma pro kontingenční tabulku .....</i>	<i>66</i>
<i>Tabulka č. 10: Kontingenční tabulka II .....</i>	<i>66</i>
<i>Tabulka č. 11: Výpočet testového kritéria chí-kvadrát pro kontingenční tabulku II .....</i>	<i>67</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1: Dotazník.....	83
---------------------------	----

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK**DOTAZNÍK**

Ahoj! Jmenuji se Veronika Hanulíková a studuji na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně obor Sociální pedagogika. Nyní pracuji na bakalářské práci a v rámci mého výzkumu bych chtěla u vás - žáků 2. stupně ZŠ - zjistit, jaké volnočasové aktivity rádi vykonáváte a jak jste informováni o jejich nabídce. Moc mi pomůže, když zodpovíš pravdivě všechny otázky. Dotazník je anonymní, nepodepisuj se.

1) a) Tvůj věk: ..... b) Třída: .....

2) Pohlaví: a) žena b) muž

3) Bydliště: a) ve městě b) na vesnici

Následující část dotazníku se zaměřuje na tvé pravidelné volnočasové aktivity v kroužcích (klubech, oddílech).

4) Navštěvuješ po škole pravidelně nějaký kroužek (klub, oddíl)?

ANO (zodpověz body A, B)

NE (zodpověz bod C)

A. Pokud ano, kolik takových aktivit každý týden máš?

napiš počet:.....

B. Na co jsou zaměřeny volnočasové aktivity, které vykonáváš po škole v kroužku (klubu, oddílu)? Můžeš vybrat 1 nebo více možností:

a. sport	l. pěstitelství rostlin
b. výtvarná činnost	m. chovatelství zvířat
c. hra na nástroj	n. rybaření
d. zpěv	o. turistika
e. počítače a další výpočetní technika	p. jiné (prosím, napiš):
f. modelářství	.....
g. literatura	
h. divadlo	
i. vaření	
j. studium jazyků	
k. sběratelství	

C. Pokud jsi odpověděl, že nenavštěvuješ po škole žádný kroužek (klub, oddíl), vyber, proč. Vyber prosím 1 možnost:

- a) nemám dostatek volného času
- b) nemám dostatek financí
- c) nemám dostatek informací o kroužcích
- d) nabídka kroužků mě nezaujala
- e) jiný důvod (prosím, napiš): .....

5) Do jakého zařízení pravidelně chodíš trávit svůj volný čas? Můžeš vybrat 1 nebo více možností:

- a) nízkoprahové zařízení (např. T-klub, Šlikr, Salesiánský klub mládeže)
- b) dům dětí a mládeže (např. Astra)
- c) základní umělecká škola
- d) základní škola
- e) jiné (prosím, napiš): .....
- f) do žádného nechodím

6) Z jakého důvodu se účastníš volnočasových aktivit? Můžeš vybrat 1 nebo více možností:

- a) baví mě to
- b) chtějí to rodiče
- c) chodí tam kamarádi
- d) je zadarmo
- e) naučím se něco nového
- f) poznám nové lidi
- g) chci zahnat nudu
- h) je tam dobrý vedoucí/učitel
- i) je blízko mého domova
- j) z jiného důvodu (uveď prosím z jakého).....

7) Kde se nejčastěji dozvídáš o nabídce volnočasových aktivit? Vyber prosím 1 možnost:

- a) ve škole (od učitelů)
- b) ve škole (z nástěnky)
- c) od spolužáků
- d) od kamarádů mimo školu
- e) od rodičů
- f) z internetu
- g) jinak (prosím, napiš):.....

8) Jaký je podle Tebe nejlepší způsob, jak se dozvědět o volnočasové aktivitě?

.....

9) Jaké nové aktivity bys chtěl/a v budoucnu vyzkoušet? Prosím, napiš 1 nebo více možností:

.....

10) Myslíš, že nabídka volnočasových aktivit ve Zlíně je dostačující?

- a) ano
- b) ne. Co ti zde chybí?.....
- c) nevím

11) V nabízených organizacích můžeš trávit svůj volný čas (konají se zde zajímavé akce pro děti a mládež, můžeš zde chodit do kroužku, setkávat se s přáteli, najít si kamarády, hrát hry, bavit se, dělat si úkoly do školy, nebo si jen tak povídat). **Podtrhni prosím ty, které znáš.**

Dům dětí a mládeže Astra   Domino   Salesiánský klub mládeže Zlín   Sarkander   T-Klub

Handicap   Skaut Zlín   Centrum pro rodinu Zlín   Ostrov radosti

Jiné (prosím, uveď):.....

Následující část dotazníku se zaměřuje na to, co děláš ve svém volném čase nejraději.

12) Co děláš ve svém volném čase nejraději? Napiš jednu aktivitu, která tě v současné době nejvíc baví:

.....

A. Kolik hodin týdně se této aktivitě věnuješ?

- a) 1 – 2 hodiny
- b) 3 – 4 hodiny
- c) 5 – 6 hodin
- d) 7 a více hodin

B. Kolik finančních prostředků (výdaje za kroužek i vybavení) vyžaduje tvá nejoblíbenější volnočasová aktivita?

- a) žádné
- b) vyžadují méně než 1000 Kč za rok
- c) vyžadují více než 1000 Kč za rok
- d) nevím

C. S kým provozuješ svou nejoblíbenější volnočasovou aktivitu?

- a) s rodinou
- b) s kamarády
- c) sám

D. Kde provozuješ svou nejoblíbenější volnočasovou aktivitu?

a) doma

b) venku (na hřišti, v přírodě)

c) ve škole

d) v domě dětí a mládeže

e) v základní umělecké škole

f) v klubu

g) jinde (prosím,

napiš):.....

Děkuji za zodpovězení všech otázek! ☺